

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Práce s chybou při vyučování českého jazyka
na druhém stupni základních škol**

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Šicová
Studijní program: B0114A090005 Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Chemie se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Hana Goláňová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Zuzana Šicová
Studium:	P20P0303
Studijní program:	B0114A090005 Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Chemie se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Práce s chybou při vyučování českého jazyka na druhém stupni základních škol
Název bakalářské práce AJ:	Teaching through working with mistakes for 6.-9. grade of primary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce představí původní metodicky zpracované materiály pro práci s chybou určené žákům druhého stupně základních škol. Cílem této práce je komplexně pojednat o fenoménu chyby ve vzdělávání a postoji žáka k učení a vzdělávání.

Teoretická část se zaměří na jednotlivé druhy chyb; negativní dopady na psychický stav žáků při neadekvátní zpětné vazbě; moderní postupy, jak může pedagog s chybou žáka pracovat tak, aby nedocházelo k jejímu opakování.

Praktická část bude obsahovat zpracované pracovní listy a didaktické aktivity, které lze využít pro práci s chybou v hodinách českého jazyka na druhém stupni základních škol.

Český jazyk a literatura: časopis pro vyučování českému jazyku. Praha: Fortuna, 1950-2021. ISSN 0009-0786.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel.* Praha: Grada, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

LUKÁŠOVÁ, Hana. *Kvalita života dětí a didaktika.* Praha: Portál, 2010. 202 s. ISBN 978-80-7367-784-8.

ONDRÁKOVÁ, Jana. *Chyba a výuka cizích jazyků.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7435-532-5.

ONDRÁKOVÁ, Jana. *Chyba a učení cizím jazykům.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 136 s. Acta Universitatis Reginaehradecensis. Facultas paedagogica. Paedagogica et psychologica. Supplementum. ISBN 80-7041-654-8.

ŠTINDLOVÁ, Barbora. *Žákovský korpus češtiny a evaluace jeho chybové anotace.* V Praze: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2013. 223 s. Varia. ISBN 978-80-7308-463-9.

Zadávací pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Hana Goláňová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 26.10.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce PhDr. Jany Bílkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 5. 2023

Poděkování

Za užitečné rady, doporučení a konzultace bych chtěla poděkovat vedoucí této bakalářské práce
PhDr. Janě Bílkové, Ph.D.

Anotace

ŠICOVÁ, Zuzana. *Práce s chybou při vyučování českého jazyka na druhém stupni základních škol*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 49 s. Bakalářská práce.

Tématem této bakalářské práce je práce s chybou při vyučování českého jazyka na druhém stupni základních škol. Práce je koncipována jako teoreticko-empirická. V úvodních kapitolách je souhrnně pojednána práce s chybou v rámci procesu učení, terminologické vymezení a typologie chyb a metodická práce s chybou v pedagogickém kontextu. Výstupem teoretické části práce je souhrn doporučení pro práci s chybou z pohledu pedagoga a formulace konkrétních pravidel pro práci s pravopisnou chybou při vyučování českého jazyka. Stěžejním přínosem bakalářské práce je původní soubor didaktických materiálů, které lze zařadit do běžné výuky českého jazyka na druhém stupni základních škol. Tyto materiály podporují dovednost žáka pracovat s pravopisnou chybou a vnímat chybu jako nezbytnou součást procesu učení. Všechny didaktické materiály byly úspěšně otestovány v praxi a staly se součástí zásobníku učebních materiálů na Základní škole Štefánikova v Hradci Králové.

Klíčová slova: chyba, práce s chybou, učení, pravopis, český jazyk, základní škola

Annotation

ŠICOVÁ, Zuzana. *Teaching through working with mistakes for 6.-9. grade of primary schools*. Hradec Králové: Faculty of Pedagogy, University of Hradec Králové, 2023. 49 pp. Bachelor Degree Thesis.

The topic of this bachelor's thesis is working with mistake in the teaching of the Czech language at 6. – 9. grade of primary schools. The work is conceived as theoretical-empirical. In the introductory chapters, work with error within the learning process, terminological definition and typology of errors, and methodical work with error in the pedagogical context are discussed. The output of the theoretical part of the work is a summary of recommendations for working with errors from the pedagogue's point of view and the formulation of specific rules for working with spelling errors when teaching the Czech language. The main contribution of the bachelor's thesis is the original set of didactic materials that can be included in the regular teaching of the Czech language at the second level of elementary schools. These materials support the student's ability to work with a spelling mistake and perceive the mistake as a necessary part of the learning process. All didactic materials were successfully tested in practice and became part of the stock of teaching materials at Štefánikova Elementary School in Hradec Králové.

Keywords: mistake, working with mistake, learning, spelling, Czech language, primary school

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 2. 5. 2023

Podpis studenta:.....

OBSAH

ÚVOD	8
1. Chyba ve školním prostředí	9
1.1 Terminologické vymezení pojmu chyba	9
1.2 Pojetí chyby v historickém kontextu	10
1.3 Chyba a chybování jako nedílná součást učení	10
1.4 Chyba z pohledu České školní inspekce	11
1.5 Typologie chyb a jejich příčiny	11
2. Metodika práce s chybou v pedagogickém kontextu	14
2.1 Mezinárodní pohled	14
2.2 Postup práce s chybou	14
2.3 Přístup pedagoga k žákovské chybě	15
2.4 Negativní vlivy špatné práce s chybou na žáky	16
2.5 Individuální přístup	17
3. Předpoklady efektivního učení při práci s chybou	18
3.1 Zbavit se strachu	18
3.2 Vhodný typ úkolů	18
3.3 Hodnocení	18
3.4 Vhodné třídní klima	19
3.5 Pozitivní vlivy chyb ve výuce	19
3.6 Pravidla pro práci s chybou	19
4. Práce s chybou v hodinách českého jazyka na 2. stupni základních škol	21
4.1 Pravopisná cvičení	21
4.2 Zásady práce s pravopisnou chybou	22
5. Praktická část – Soubor didaktických materiálů	23
5.1 Koncepce didaktických materiálů	23
5.2 Materiál č. 1 – Práce s chybou	24
5.3 Materiál č. 2 – Velká a malá písmena	29
5.4 Materiál č. 3 – Hledání chyb	32
5.5 Materiál č. 4 – Tajenka	35
5.6 Materiál č. 5 – Labyrint plný pravopisných chyb	38
5.7 Materiál č. 6 – Moje pravopisné chyby	42
6. Testování materiálů v praxi – reflexe	44
ZÁVĚR	48
ZDROJE	50
Seznam obrázků a příloh	52
Přílohy – ukázky testovaných didaktických materiálů	53

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou práce s chybou na druhém stupni základních škol, specificky se pak zaměřuje na práci s chybou v oblasti pravopisu při vyučování českého jazyka. Téma je aktuální a důležité pro pedagogickou profesi. Správná znalost češtiny jako mateřského jazyka je jednou z klíčových kompetencí, kterými by měl disponovat každý absolvent základní školy. Je to dovednost nezbytná pro každodenní život, následné studium, pracovní i společenské uplatnění.

Cílem práce je komplexně pojednat o fenoménu chyby ve školním prostředí a představit původní soubor didaktických materiálů cílených na práci s chybou v rámci vyučování českého jazyka. Teoretická část práce porovnává terminologické vymezení pojmu chyba z různých odborných zdrojů a krátce shrnuje historické pohledy na práci s chybou ve škole. Představuje význam chyby v procesu učení a základní typologii chyb z nejrůznějších hledisek. Značný prostor je věnován především samotné metodické práci s chybou, tak aby chyba byla vnímána jako nezbytná součást učení, a nikoli jako nežádoucí jev.

Hlavním přínosem této práce je soubor nově vytvořených didaktických materiálů pro druhý stupeň základní školy, který obsahuje sadu pracovních listů a pomocný žakovský sešit pro mapování vlastních chyb. Tyto materiály se zaměřují na práci s chybou v oblasti českého pravopisu, a to jak s vlastní, tak obecnou chybou. Materiály budou otestovány v praxi na druhém stupni vybrané základní školy v Hradci Králové. Součástí všech materiálů jsou tematicky zpracované metodické listy pro učitele a stručná reflexe jejich testování v praxi.

1. Chyba ve školním prostředí

1.1 Terminologické vymezení pojmu chyba

Téma chyby v oblasti vzdělávání patří k těm, kterým stále není v české odborné literatuře věnována dostatečná pozornost, ačkoli přístup k chybě je z hlediska efektivity procesu učení zcela zásadní. K pojmu chyba můžeme přistupovat ve dvou rovinách: v obecné rovině a v rovině oborového vymezení, v našem případě v oblasti pedagogických věd.

V nejšířším obecném náhledu lze pojem chyba vymežit sémanticky. Ve Slovníku českých synonym jsou s heslem chyba spojeny výrazy *omyl, mýlka, nesprávnost, pochybení, poklesek, nedopatření, přehlédnutí, přehmat, vada, závada, nedostatek*. (Pala, 2000, s. 93) Podrobnější definici pojmu chyba nalezneme například u Grassingera a Dresela (2017): „*Chybu lze definovat jako rozhodnutí nebo chování jednotlivce, které se neúmyslně odchyľuje od určité normy, brání dosažení konkrétního cíle a je posuzováno jako nesprávné.*“¹ (Grassingera a Dresel, 2017)

V odborné pedagogické literatuře také narazíme na rozličné přístupy k problematice chyby ve výuce. V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009) nalezneme podrobnější zpracování pojmu chyba v pedagogice: „*V pedagogice a pedagogické psychologii výkony (jednotlivé reakce, odpovědi, řešení úloh, výtvořy), které se odchyľují od vzorového průběhu či zadaného cíle, nedostačují požadavkům, jsou nesprávné. Za přesně definovaných podmínek chyba nemusí ohrozit žákovu učení (detekce chyby, identifikace, interpretace, korekce).*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 98)

O chybě z hlediska pedagogiky hovořil i Václav Kulič (1971): „*V tradičním vyučování je chybný výkon funkčně vázán především na etapu upevnění, kontroly a hodnocení naučení a ve většině případů je oddělen od vlastního procesu učení. Chyba je zde převážně vnímána jako znak a míra neúspěchu, selhání, nezdaru při dosahování cíle učení a nemá své místo jako součást učení; odtud získává svůj negativní morální přídech.*“ (Kulič, 1971, s. 13)

Srovnáme-li mezi sebou výše uvedené obecné definice chyby, v obou případech narazíme pouze na negativní asociace. Přitom se s chybou setkáváme prakticky denně, a to ve všech oblastech lidské činnosti. Vnímání chyby pouze negativně je značně omezující pohled. Její přítomnost nám pomáhá objektivně zhodnotit kvalitu naší práce a umožňuje nám blíže specifikovat problematičká místa, na kterých je třeba dále zapracovat. Právě proto lze vnímat

¹ „*An error can be defined as an individuals' decision or behavior that unintentionally deviates from a certain norm, prevents the attainment of a specific goal, and is judged to be incorrect.*“

pozitivně, že v odborné pedagogické literatuře se objevuje přínos chyby při učení a negativní přístupy k ní jsou kritizovány.

1.2 Pojetí chyby v historickém kontextu

Chybování je odjakživa součástí lidské kultury. I jednoduchý princip, že chybami se člověk učí, nalezneme v lidové slovesnosti všech kultur po celém světě. Jedním z prvních myslitelů, který prosazoval myšlenku, že ke správnému poznání dojdeme skrze překonání vlastních chyb, byl antický filozof Sokrates. Při výuce svých studentů aplikoval metodu kognitivního konfliktu, kdy je otázkami naváděl ke správným závěrům.

Velkým mezníkem pro práci s chybou byl konstruktivismus. Předchozí pedagogické smýšlení zastávalo teorii paměťového učení, kde chyba měla jedinou funkci; ve vědomostech žáků odhalovala nedostatky, za které přicházel trest. Tento způsob práce s chybou se udržel ve společnosti celá staletí a vedl k dodnes přetrvávajícím negativním asociacím s pojmem chyba. V posledních staletích se teorie učení postupně posouvala a rozvíjela a metodu memorování ve školách nahradily účinnější a komplexnější metody.

Přední představitel konstruktivistické teorie učení, vývojový psycholog Jean Piaget (1896 – 1980), ve své teorii učení nahlíží na chybu jako na přechodnou, ale nedílnou součást vývoje. Sovětský psycholog Vygotský zastával sociálně konstruktivistickou teorii, která na učení nahlížela jako na sociální interakci dvou či více jedinců. Chyby se pak objevují při střetu odlišných názorů dvou jedinců. Myšlenka, že pravda je silně subjektivní, se stala základem pro radikální konstruktivistické pojetí učení Ericha von Glasersfelda. Jedinečná osobnost a pohled na svět každého jedince nutně vede k rozličnému vnímání informací. Chyba v tomto pojetí vzniká konfrontací vlastní zkušenosti jedince s novou informací. Poučení z chyby může být v tomto případě značně komplikované, protože mnoho lidí má problém vzdát se svých zažitých názorů. (srov. Antlová, 2018)

1.3 Chyba a chybování jako nedílná součást učení

Americký profesor Dashun Wang se spolu se svými kolegy publikoval v uznávaném periodiku Nature v roce 2019 výsledky výzkumu o vztahu chyby a neúspěchu. Výzkum se soustředil na míru výskytu chybných pokusů u úspěšně provedených projektů a porovnával ji s mírou chybovosti u těch neúspěšných. Výzkumný vzorek obsahoval rozličné cíle od vědeckých žádostí o grant až po teroristické útoky. Nakonec se ukázalo, že míra chybovosti byla u zdařilých i nezdařilých projektů velmi podobná. Podle výsledků tohoto výzkumu úspěšné

projekty od těch neúspěšných dělila jen schopnost jejich tvůrců pracovat s chybou a poučit se z ní. (k tomu blíže viz Polanská, 2020)

Podobný cíl bychom tedy měli mít i ve školních třídách, naučit žáky pracovat s chybami a poučit se z nich. I dnes se ovšem ve školním prostředí setkáváme s pedagogy, kteří se zaměřují na pouhé vyhledávání chyb, jejichž počtem pak determinují hodnocení žáka, ale opomíjejí hledat příčiny výskytu těchto chyb. Tento způsob nakládání s chybou vede ke snaze žáka vyvarovat se za každou cenu, i v běžných (cvičných) hodinách, chybování a případné chyby kamuflovat či popř. ignorovat. Přitom má správná práce s chybou pro žáky velký význam, který neopomíjí ani Česká školní inspekce. (srov. Polanská, 2020)

1.4 Chyba z pohledu České školní inspekce

Česká školní inspekce na konci roku 2021 zkoumala, které znaky spojují nejúspěšnější základní školy v České republice. Zaměřila se na analýzu mnohých faktorů přes pedagogické vedení školy či její materiální zajištěnost až po uplatňované metody při výuce. Výzkum zahrnoval také tzv. situace podporující sebedůvěru žáků, kde byla vyzdvihována významnost stimulujícího prostředí, které podporuje růstové myšlení žáků. Právě pozitivní nahlížení na chyby (chyba = příležitost pro zlepšování vlastního výkonu) je nezbytnou složkou růstového myšlení. (Česká školní inspekce, 2021)

Přímo v závěrečném doporučení pro školy se hovoří o práci s chybou. Doporučení zní takto: *„Věnovat vysokou pozornost růstovému myšlení žáků. Posilovat sebedůvěru žáků v tom, že mohou dosáhnout stanovených výzev a vyřešit i obtížnější úlohy při vynaložení odpovídajícího úsilí a práce. Využívat za tímto účelem opatření individualizace výuky (např. zadávání úloh různé obtížnosti; formativní hodnocení a poskytování zpětné vazby; pomoc a vysvětlování učiva žákům učiteli či spolužáky; přizpůsobení průběhu výuky žákům). **Pracovat s chybou žáků tak, aby ztratili obavy z toho chybu udělat a vnímali jako poraženého toho, kdo se z chyby nepoučí a své úsilí vzdá.**“* (Česká školní inspekce, 2021, s. 27)

1.5 Typologie chyb a jejich příčiny

Při práci s chybou je klíčové snažit se porozumět jejich podstatě a následně věnovat zvýšenou pozornost těm chybám, které mohou pozitivně ovlivnit učení a posunout žáka na vyšší úroveň poznání. Václav Kulič, známý odborník v oblasti pedagogické psychologie, porovnal ve své publikaci Chyba a učení typologie chyb **dle jejich kvality** od nejrůznějších autorů, kteří se tématem vlivu chyby na učení zabývali. Dle kvality rozděluje chyby do dvou základních

kategorií – chyby pozitivní, které mohou jedinci pomoci při jejich nápravě, a tzv. chyby „*beze smyslu*“, které tuto vlastnost nemají. (Kulič, 1971)

Detailnější rozdělení chyb dle jejich kvality formuloval Eduardo Briceña, jehož teorii představil ve svém odborném článku Martin Herejk (2017). Stejně jako Kulič zastává názor, že chyba v procesu učení může představovat příležitost pro kognitivní rozvoj žáka, ovšem zdůrazňuje, že ne všechny chyby mají tento potenciál. Ve své typologii pak rozlišuje čtyři základní kategorie chyb (Herejk, 2017, s. 1) :

- 1) **Chyby z nadsazení (stretch mistakes)** – K těmto chybám dochází v případě plnění náročných úkolů, které překračují schopnosti a dovednosti žáka. Briceño konstatuje, že se jedná o chyby nevyhnutelné a jednoznačně pozitivní s velkým potenciálem pro kognitivní posun jedince v případě následné reflexe.
- 2) **Prozření (aha-moment mistakes)** – Jedná se o další typ chyby, který je vnímán jako pozitivní. K jejímu vzniku dochází v momentě, kdy si až po dosažení nesprávného řešení žák chybu uvědomí a sám odhalí její příčinu.
- 3) **Lajdácké chyby (sloppy mistakes)** – Tento typ chyb již autor nepovažuje za žádoucí, jelikož vznikají při činnosti, kterou již žák plně ovládá. Jejich příčiny leží v nevhodném vzorci chování - nepozornosti. Jejich přínos lze spatřovat při uvědomění si tohoto chování a jeho následné eliminaci.
- 4) **Rozhodné chyby (high-stake mistakes)** – Tyto chyby nastávají v případech, kdy je chyba silně nežádoucím jevem a může „rozhodnout“ o vážné věci (např. přijímací zkoušky na střední školu). V těchto situacích je vhodné držet se ověřených a zaběhlých postupů a zbytečně neriskovat. Briceño dodává, že by pedagog měl žáky naučit tyto situace rozpoznávat.

Profesor Milan Hejný se se svými kolegy zaměřil na rozlišení chyb **na základě příčiny jejich vzniku**. S přihlédnutím k relevantním výsledkům svých výzkumů v českém a slovenském prostředí zformuloval čtyři kategorie žákovských chyb. Do první skupiny zařazuje chyby, které vyplývají z formální znalosti žáka. Zbylé tři typy označuje za „*zdánlivé chyby*“, které nejsou způsobeny nesprávným myšlením. Patří sem:

- chyby způsobené špatnou interpretací pojmů,
- chyby způsobené neukončeným vývojem myšlení žáka,
- chyby způsobené špatným převodem správného uvažování do psané podoby.

(Hejný, 2001)

Chybami způsobenými špatnou interpretací pojmů se rozumí, pokud má žák spojený terminologický výraz s nesprávnou definicí. Příkladem může být nesprávná představa, že pojem podmět se musí vždy pojít s podstatným jménem, která vede k chybnému určení podmětu ve větě. S chybou způsobenou neukončeným vývojem myšlení žáka se setkáme zejména na prvním stupni základních škol. Špatný převod myšlenky do psané podoby bude častěji pozorovatelný u činností, které žák provádí v rychlosti, pod časovým tlakem.

Klasifikace chyb je značně komplikovaná, její povaha je závislá na konkrétním tématu a daném vyučovacím předmětu. Každopádně je důležité nepřikládat všem chybám stejnou váhu, snažit se hledat příčiny vzniku těchto chyb a dále s nimi pracovat. Učitel by měl při opravování prací ovládat nejen probírané učivo, ale alespoň i základní typy chyb, aby dokázal adekvátně odhadnout příčinu jejich vzniku. Nalezení příčiny chyby umožní pedagogovi blíže porozumět myšlení svých žáků, a bude tak schopen lépe pomoci svým žákům s učením. Znalost základní klasifikace chyb může pedagoga navést k poskytnutí kvalitnější zpětné vazby, která účinněji posune práci žáka.

2. Metodika práce s chybou v pedagogickém kontextu

2.1 Mezinárodní pohled

Kanadská psycholožka Janet Metcalfeová prováděla v roce 2017 výzkum, ve kterém porovnávala metody práce s chybou na základních amerických a japonských školách. V amerických školách učitelé kladli největší důraz na dodržení správného postupu při řešení problému a na dosažení správné odpovědi. Případné chyby žáků povětšinou opomíjeli a naopak chválili správné odpovědi. Učitelé v japonských školách se spíše soustředili na procesy řešení určitého problému, které vedly ke správným i špatným odpovědím, a na nich stavěli výuku. Při porovnávání akademických výsledků žáků si japonské školy vedly podstatně lépe. Výsledky tohoto výzkumu, publikované ve studii nazvané „Learning from Errors“, ukázaly, že efektivní práce s chybou ve školní třídě vede k lepším výkonům žáků při testování. (viz Eva, 2017)

2.2 Postup práce s chybou

Práce s žákovskou chybou je proces, který lze dle Ondrákové (2014) rozdělit do několika po sobě následujících fází:

- 1) **Detekce** chyby – jedná se o první registraci chybného výkonu.
- 2) **Identifikace** chyby – detailnější zkoumání chyby: zjišťování její podstaty, charakterového vymezení a také nahlédnutí na chybu v rámci širšího kontextu tematického celku.
- 3) **Interpretace příčiny** vzniku chyby.
- 4) **Oprava** chyby – objasnění normy.
- 5) **Prevence** chyby – opakování a ukotvení správné varianty.

Podrobněji zpracovaný proces práce s chybou představil ve své publikaci *Chyba a učení* Václav Kulič. Postup práce s chybou rozděluje velmi podobným způsobem jako Ondráková (viz výše) do 4 fází. Prvními dvěma fázemi jsou **detekce chyby** a **identifikace chyby** v užším slova smyslu. Detekce chyby představuje pouhé základní konstatování, že došlo k odchylce od obecně přijímané normy. Detekce představuje nejjednodušší fázi tohoto procesu, a přesto k detekci chyby vůbec nemusí dojít (například kvůli nepozornosti či omezené senzitivitě pro rozpoznávání chyby). Při následné identifikaci již pedagog chybu blíže charakterizuje, určuje její kvalitu a typ. (Kulič, 1971)

Po identifikaci chyby přichází na řadu její **interpretace**. Interpretace chyby se vztahuje k jak již proběhlému aktu učení, tak i k budoucímu. Cílem pedagoga (popř. žáka při práci s vlastní chybou) je odhalit příčinu chyby – konkrétně místo, kde došlo k nepochopení. Jedná se

o velmi složitý úkol; má však nezpochybnitelný význam. Poslední fáze práce s chybou je pak **korekce**. Korekce (ostatně jako i ostatní) závisí na předchozích fázích, kde se formují její východiska. Cílem této závěrečné fáze je pak zamezit opakovanému výskytu konkrétní chyby. (Kulič, 1971)

Ondráková a Kulič se shodují ve vícestupňové práci s chybou, ve které se soustředí nejen na prosté nalezení chyby, ale především na její bližší určení. To by mělo učitelů pomoci zhodnotit závažnost chyby a pochopit příčinu jejího vzniku. Pouhé detekování chyby a vynechání jejího bližšího určení zamezuje poskytnutí potřebné zpětné vazby, a nepomáhá tak žákovi vzít si ze své chyby ponaučení, jež je klíčové pro jeho další posun.

2.3 Přístup pedagoga k žákovské chybě

Aktivita, které pedagog používá při práci s žákovskou chybou, lze dle Marie Tulis (2013) označit jako tzv. *error management*. Jedná se o soubor všech aktivit a postupů, které při práci s chybou pedagog při výuce využívá. (Tulis, 2013)

Jak píše Hejný (2001), učitelé mohou vnímat žákovskou chybu třemi různými způsoby:

- 1) Chyba je považována za nežádoucí jev a žák je za ni trestán.
- 2) Chyba je považována za nežádoucí jev, ale reakce na ni je shovívavá.
- 3) Chyba je vnímána jako příležitost k dalšímu posunu v učení.

Přístup, kdy je žák za chybu trestán (např. učitel mu přede všemi vytýká, že se látku nenaučil), vede žáky k únikové strategii. Žák se snaží za každou cenu chybování vyhnout a k dosažení tohoto cíle se uchyluje i ke lhaní a podvodům. Při uplatnění druhého přístupu pedagog žákovy chyby opraví, ale chybování mu nevyčítá, naopak jej může i povzbudit („příště to dopadne lépe“). Hejný ovšem zdůrazňuje, že ani jeden z těchto způsobů není ideální, protože žákovi neposkytuje potřebnou zpětnou vazbu, ze které by se mohl poučit.

Vhodný způsob naložení s žákovou chybou je pak tzv. antický přístup, ve kterém je chyba vnímána jako naprosto přirozený jev. Základní východisko tohoto přístupu spočívá v demystifikaci chyby a odbourání stigmatizujícího strachu, který v žácích chybování vyvolává. Za další důležitý krok považuje Hejný (tamtéž) analýzu chyby a hledání příčin jejího vzniku; v této fázi je ideální účast žáka na analýze nebo její provádění přímo žákem. (Hejný, 2001)

Naučit se pracovat s vlastní chybou a s konstruktivní kritikou je velmi cenná životní dovednost, kterou by se pedagogové měli snažit rozvíjet už u žáků na základních školách. Pokud si žák

uvědomí svou chybu a pochopí, proč se dané chyby dopustil, můžeme očekávat, že se stejné chyby příště vyvaruje. (k tomu srov. např. Carbochová, 2022)

2.4 Negativní vlivy špatné práce s chybou na žáky

Práci s chybou ve školním prostředí a jejími dopady na psychiku žáků se zabývala psychologka Maria Tulis (Tulis, 2013). Zastává názor, že pedagogův přístup k práci s chybou ve třídě bude mít dopad na žákovo vnímání vlastních chyb a následné učení se z nich. Neadekvátní práce s chybou může u žáků zvyšovat strach a úzkost ze selhání/neúspěchu, podporovat vznik nežádoucích vzorců chování (př. rezignace, pasivita) či vytvořit negativní vztah ke konkrétnímu školnímu předmětu. (Tulis, 2013)

Důsledky negativního vnímání chyby v procesu učení a její necitlivé postihování shrnuje ve své knize Diane Peters Mayer (Mayer, 2008). Nadměrné trestání žáků za jejich chyby vede podle ní ke vzrůstajícímu tlaku na jejich kompletní eliminaci. Tento zvýšený tlak na bezchybný výkon vyvolává u žáků strach a úzkost při veškeré jejich práci ve třídě. Samozřejmě zdravá míra úzkosti či stresu pomáhá žákům při zkoušení a psaní nejrůznějších testů, protože jejich nervová soustava produkuje adrenalin, který zlepšuje jejich koncentraci a podporuje aktivitu. Silná míra úzkosti však může podle Mayerové způsobovat nesoustředěnost a neschopnost vybavovat si potřebné informace, a tím značně škodit studijním výsledkům. (Mayer, 2008)

Výzkumy prováděné ve školách již dokázaly, že postupy využívané učitelem při práci ve třídě značně ovlivňují postoje a přístupy žáka k učení celkově. Příkladem může být výzkum na základních a středních školách na Kutnohorsku, který byl prováděn pod záštitou Nadačního fondu Eduzměna (k interpretaci zveřejněných výsledků viz Šulcová 2022). Výsledky výzkumu očekávaně potvrdily, že stresové podmínky výrazně zhoršují soustředění žáků na učení, stejný efekt pak způsobuje očekávání testu. Testy pro české děti mnohdy představují vidinu kritiky, že se něco nenaučily, ale podnětná zpětná vazba žákům chybí. (Šulcová, 2022)

Častým problémem ve školách je zbytečná penalizace za každou chybu. Tento způsob nakládání s chybou nejenže žákům nepomáhá při učení, ale navíc dochází k demotivaci žáků. Přitom u složitějších úkolů (v českém jazyce např. určování druhů vedlejších vět) je potřeba častého opakování a procvičování, aby si žáci danou činnost opravdu osvojili, a častá negativní reakce na chyby v průběhu učení může rozvoj žáka značně zpomalovat. (k tomu srov. např. článek uveřejněný na www.triucitelky.cz, 2021)

2.5 Individuální přístup

Základní principy pro kvalitní práci s chybou ve třídě shrnuje článek Gabašové (2021). Při hodnocení žáků je třeba mít na paměti, že každý žák má odlišné schopnosti, dovednosti a nadání. Významnou roli v hodnocení by měla hrát snaha žáka naučit se probíranou látku. Nastavení jednotného systému hodnocení/známkování pro všechny znamená, že méně nadaný žák často ani velkou pílí nedosáhne stejného výsledku jako talentovaný žák, jehož snaha je minimální. Takový žák snadno zaujme negativní postoj k samotnému předmětu, ztratí veškerou motivaci k dalšímu učení. Pedagog by se tedy měl snažit oceňovat snahu žáků o zlepšení, podporovat je při učení a zařadit do výuky takové aktivity, aby každý z žáků měl možnost zažít v daném předmětu úspěch. Vysvětlit princip individuálního hodnocení žákům může představovat velmi obtížný úkol a základní podmínkou pro jeho funkční aplikaci je otevřené, přátelské a spolupracující klima třídního kolektivu. (Gabašová, 2021)

3. Předpoklady efektivního učení při práci s chybou

3.1 Zbavit se strachu

Dle Jitky Gabašové je jedním ze základních předpokladů kvalitní práce s chybou odbourávání strachu z chyby u žáka, což může být velmi dlouhodobým procesem. Velkou roli hrají zkušenosti a návyky, které si přinášejí z předchozího vzdělávání (např. z prvního stupně při přechodu na druhý stupeň). V našem vzdělávacím systému dlouho panovalo přesvědčení, že „učitel má vždy pravdu, ví vše nejlépe“. Toto tvrzení klade na pedagogy obrovskou zátěž, neboť učitel má pocit, že musí být perfektní a nesmí se dopustit chyby, ale to je nedosažitelný cíl. Sami učitelé tedy mají tendenci obávat se chyb. Učitel by měl jít žákům příkladem, proto je velmi důležité, jak se s chybou dokáže vyrovnat před celou třídou. Pokoušet se chybu skrývat, znevažovat ji nebo ji vůbec nepřiznat není optimálním řešením situace. Pokud pedagog dokáže přiznat před žáky chybu, ideálně i přidat pochvalu za její odhalení, ukazuje žákům, že chyb se opravdu dopouští každý, a že i učitel má chuť se dále zlepšovat. Naučit se přiznávat chyby před žáky je prospěšné i pro samotného pedagoga. Zbaví se tak nadbytečného stresu a nebude chybám přikládat přespřílišný význam. (Gabašová, 2021)

3.2 Vhodný typ úkolů

Za nejefektivnější způsob učení je většinou psychologických teorií považováno takové učení, kde převažuje aktivita žáka. Ve školním prostředí se bude jednat zejména o učení zprostředkované formou úkolů či cvičení, na které bude bezprostředně navazovat kontrola jejich vypracování. Aby učení mělo pro žáka co největší přínos, je potřeba dle Kuliče (1971) vhodně nastavit dostatečně stimulující úroveň. Příliš jednoduché zadání nemá pro učení značný přínos, ale naopak příliš složité úlohy žáky často vedou k opakovanému neúspěchu, který může poškodit míru osvojení látky, a zároveň vést k žákově rezignaci na učení. Dalším aspektem podmiňujícím efektivitu učení je pozitivní využití výsledného výkonu (správného či chybného) k dalšímu rozvoji. (Kulič, 1971)

3.3 Hodnocení

V kontextu školního prostředí se k učení neodmyslitelně váže i hodnocení žákovského výkonu. Hlavním cílem hodnocení je poskytnout žákovi dostatečnou zpětnou vazbu, která by mu měla pomoci zlepšit jeho práci. Největší přínos pro žáka má hodnocení v samotném průběhu učení, nikoli celkové zhodnocení dosažených znalostí žáka. V současné době se výuka v českém prostředí zaměřuje na situace soustředící se na výkon žáka, které jsou snadno hodnotitelné a využívají se i v plošném testování. Hodnocení žáků pak nabývá přednostně tradiční, normativní podoby namísto formativní. Přitom právě formativní hodnocení má na učení prokazatelně

pozitivní vliv. Jeho aplikace na českých školách je však dle Antlové (2018) komplikována mnoha faktory jako např. „*velkým počtem žáků ve třídě, zvyšujícím se počtem žáků se specifickými vzdělávacími potřebami či nesnadným prokazováním výsledků formativního hodnocení*“. (Antlová, 2018, s. 4)

Šimoník (2005) poukazuje na to, že oba druhy hodnocení (známkování i slovní hodnocení) se pojí s určitými negativy. Objevují se návrhy na zrušení hodnocení známkami. Zrušení známkování by mělo význam zejména u nižších ročníků základní školy, kdy se žáky pracuje primárně jeden pedagog, naopak u vyšších ročníků by úplné zrušení známkování nebylo zcela efektivní. Vzhledem k tomu, že momentálně hodnocení představuje hlavní motivaci k učení u většiny žáků, nelze ani uvažovat o úplném zrušení klasifikace. (Šimoník, 2005)

3.4 Vhodné třídní klima

Neméně důležitým faktorem, který významně ovlivňuje práci s chybou ve třídě, jsou dle Majcíka (2018) vztahy mezi žáky ve třídě a celková pracovní atmosféra. Chybování podle něj může vést u žáků k negativním pocitům a nevhodným reakcím od svých spolužáků (například posměchu). Je zcela na konkrétním učiteli, jaké postupy zvolí při práci s třídním kolektivem. Práce učitele ve třídě nastavuje klima pro práci s chybou tzv. *error climate*. Klima ve třídě může učitel ovlivnit svým přístupem k vlastním chybám ve třídě, k chybám během hodiny nebo mírou tolerance k chybám. Nastavené klima ve třídě může žáka pozitivně nebo negativně ovlivňovat. Velmi negativní klima pro práci s chybou hrozí v případě, že sami učitelé žáky kvůli chybám ponižují či se jim posmívají. Dalším rozhodujícím faktorem je, zda učitel toleruje negativní reakce spolužáků na chybu žáka. (Majcík, 2018)

3.5 Pozitivní vlivy chyb ve výuce

Výzkumy prováděné v Caltech univerzitě na magnetické rezonanci dokázaly, že chybování zvyšuje produktivitu mozku, a to i v případě neuvědomělé chyby. Tato zvýšená aktivita vede k pečlivějšímu uchování informací, takže si je později snadněji vybavujeme, než kdyby k chybování nedošlo. (více informací o tomto výzkumu viz článek uveřejněný na www.triucitelky.cz, 2021)

3.6 Pravidla pro práci s chybou

S ohledem na současné poznatky a informace z nejrůznějších výše uvedených odborných zdrojů lze zformulovat základní pravidla pro práci s chybou ve škole. Pedagogové by měli:

- akceptovat chybu jako nezbytnou součást vyučovacího procesu,
- rozlišovat typy chyb a snažit se odhalit příčiny jejich vzniku,

- umět otevřeně přiznávat vlastní chyby a pracovat s nimi – jít žákům příkladem,
- odbourávat u žáků strach z chybování a naopak ukazovat jejich přínos pro učení,
- zamezit negativním reakcím na chybování od spolužáků (posměch, shazování),
- snažit se vytvořit pozitivní klima pro práci s chybou,
- neignorovat chyby a poskytovat k nim hodnotnou zpětnou vazbu,
- zohledňovat snahu a dispozice jednotlivých žáků při jejich hodnocení.

Výborným příkladem z praxe je vizualizace pozitivních přínosů chyby pro učení, kterou mají žáci ve třídě stále na očích a po čase tak přirozeně změní svůj přístup k chybě. S tímto přístupem jsem se setkala při své praxi na Základní škole Daneta v Hradci Králové, kde mají žáci na druhém stupni ve třídě III. Z podobnou výzdobu na dveřích (viz Obrázek č. 1 – Motivační výzdoba ve třídě).

Obrázek č. 1 – Motivační výzdoba ve třídě (vlastní foto)

4. Práce s chybou v hodinách českého jazyka na 2. stupni základních škol

V rámci této bakalářské práce jsme se rozhodli blíže zaměřit na práci s chybou na 2. stupni základní školy v hodinách českého jazyka – konkrétně na práci s pravopisnou chybou. Výuce českého pravopisu se ve své publikaci věnuje Přemysl Hauser (2007). Zde poukazuje na to, že pravopisné chyby mají při hodnocení svou zavedenou typologizaci. V hodinách českého jazyka na 2. stupni učitelé tradičně rozlišují dvě základní kategorie pravopisných chyb: tzv. hrubé a malé chyby. Náhled na to, ve kterém případě se jedná o chybu malou a ve kterém o chybu hrubou, má vždy individuální rozměr a v řadě případů se jedná o subjektivní úhel pohledu konkrétního učitele. Obecně se mezi hrubé chyby dle Hausera (2007) obvykle řadí:

- chybné psaní i/y,
- chyby při psaní velkých písmen,
- chyby v psaní skupin bě/bje, pě/pje, vě/vje, mě/mně,
- chybné použití předložek s, z,
- chyby u předpon s-, z-, vz-.

Chyby v interpunkci se do kategorie hrubých chyb řadí jen někdy s ohledem na konkrétní ročník. Rozlišování chyb na hrubé a malé je ovšem příliš obecné. Při opravě pravopisu je nutno také pohlížet na chybu z dalších hledisek. Významnou roli bude při hodnocení závažnosti žákovské chyby hrát didaktické hledisko, tj. do jaké míry je žák s daným jevem obeznámen. Didaktické hledisko je nutno brát v úvahu zejména u nižších ročníků základní školy. Při psaní delšího textu lze předpokládat zvýšený výskyt chyb z nepozornosti, které nekorespondují s žákovými vědomostmi, a tudíž by jim neměla být přikládána přílišná váha. Problematické ovšem může být oddělit chybu z nepozornosti od chyby z neznalosti. Například u vynechaného písmene ve slově rozlišit, zda se nejedná o žákovu snahu zamaskovat vynecháním neznalost. (Hauser, 2007)

4.1 Pravopisná cvičení

Dalším tématem, kterému se Hauser (2007) podrobněji věnuje, jsou způsoby, jakými probíhá procvičování či ověřování znalosti pravopisu na základní škole. Velmi hojně rozšířena jsou cvičení doplňovací, kdy žák pouze doplňuje chybějící písmena do slov nebo chybějící slova do vět. Tento typ procvičování/testování je časově nenáročný na vypracování i na pedagogovu kontrolu, ale žák nepíše celá slova a nefixuje si tak jejich správný tvar. Pro návyk správného psaní jsou přínosnější cvičení vysvětlovací (žák má za úkol vysvětlit určitý pravopisný jev)

nebo cvičení konstrukční (žák má za úkol správně použít určitý pravopisný jev). Častým jevem je pak spojení vysvětlovacích a konstrukčních cvičení. U starších žáků lze pak také uplatnit tzv. korektury textu, kdy je žákům předložen text s pravopisnými chybami a žáci mají za úkol chyby vyhledat a opravit. Použité texty by neměly obsahovat příliš mnoho pravopisných chyb a každá opravená chyba by měla být žákem odůvodněna. (Hauser, 2007)

Oprava pravopisných cvičení by měla proběhnout co nejdříve po jejich vypracování. Žáci si mohou chyby opravovat sami při společné kontrole s učitelem, sami sobě navzájem při společné kontrole nebo mohou být cvičení kontrolována přímo učitelem. Na druhém stupni lze žákům pouze označit řádek s chybou a nechat je svou chybu najít a opravit za použití Pravidel českého pravopisu. (Hauser, 2007)

4.2 Zásady práce s pravopisnou chybou

Pro zafixování podstaty pravopisného pravidla a poučení z případných vlastních chyb je zapotřebí dodržovat následující zásady osvědčené z praxe:

- 1) Vizualizace tvarů slov spisovné češtiny. (př. přehledy vyjmenovaných slov ve třídě).
- 2) Umět si na základě teoretických poznatků odvodit správný pravopis. (př. slova odvozená a vyvozená u vyjmenovaných slov, shoda podmětu s přísudkem aj.)
- 3) Znat zdroje k ověření správného pravopisu v tištěné i elektronické podobě a umět s nimi pracovat. (př. Internetová jazyková příručka, Pravidla českého pravopisu aj.)
- 4) Mít co možná nejrychlejší zpětnou vazbu pro korekci chyby. (př. okamžitá společná oprava po testu, online cvičení s okamžitým vyhodnocením)
- 5) Při opravě nikdy znovu nepřepisovat chybné tvary.
- 6) Opravu provést vždy přepisem správného tvaru celého slova či slovního spojení.
- 7) K opravě připojit stručné vysvětlení; zdůvodnit si, proč je daný výraz chybný.
- 8) Vést si pomocný sešit s přehledem vlastních chyb ve správné podobě i s vysvětlením. (viz didaktický materiál číslo 6 v praktické části práce)
- 9) Procvičovat schopnost hledání chyby v textu s následnou opravou a vysvětlením (př. korektury textu – viz pracovní materiály číslo 1, 3 a 4 v praktické části práce)
- 10) Zautomatizovat si schopnost vizuálního rozlišování správných a chybných variant. (př. lze i hravou formou viz pracovní materiál číslo 5 v praktické části práce)

5. Praktická část – Soubor didaktických materiálů

Pro účely této bakalářské práce byl vytvořen soubor didaktických materiálů se zaměřením na práci s pravopisnou chybou v hodinách českého jazyka u žáků druhého stupně základních škol. Soustředí se jak na práci žáků s vlastní chybou, tak na práci s chybou obecnou. Soubor obsahuje celkem 5 pracovních listů a pomocný žákovský sešit na záznam pravopisných chyb, všechny jsou doplněny též o metodickou část a případné řešení. Všechny vytvořené materiály byly v průběhu února a března 2023 otestovány v šestých ročnících na druhém stupni Základní školy Štefánikova sídlící na Moravském Předměstí v Hradci Králové.

5.1 Koncepce didaktických materiálů

Všechny tyto didaktické materiály mohou být použity nezávisle na sobě při vyučování českého jazyka v kterémkoli ročníku druhého stupně základní školy. Materiály se věnují různým problematickým oblastem českého pravopisu, které jsou probírány a procvičovány právě u žáků staršího školního věku.

Přehled materiálů a jejich zaměření

- materiál č. 1 – Práce s chybou – skupiny mě/mně
- materiál č. 2 – Velká a malá písmena
- materiál č. 3 – Hledání chyb – mix pravopisných jevů
- materiál č. 4 – Tajenka – mix pravopisných jevů
- materiál č. 5 – Labyrint plný pravopisných chyb – shoda podmětu s přísudkem
- materiál č. 6 – Moje pravopisné chyby – mix pravopisných jevů

Všechny didaktické materiály byly otestovány v praxi a na základě této praxe byly všechny metodické listy aktualizovány a upraveny o zpětnou vazbu v podobě reflexe. Následně byla doplněna samostatná kapitola, která zhodnotila průběh použití materiálů a zkušeností z praxe na Základní škole Štefánikova v Hradci Králové. V přílohách této práce jsou pak k dispozici vybrané ukázky práce žáků s těmito didaktickými materiály.

5.2 Materiál č. 1 – Práce s chybou

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: skupina mě/mně

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

Metody: slovní – práce s pracovním listem

Časová náročnost: 15 minut

Organizační forma: samostatná práce žáků
vyučování hromadné (frontální)

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Vstupní požadované znalosti a dovednosti: základní znalost pravidel pro psaní mě/mně

Cíle: Žáci dokáží vyhledat chybu v textu.

Žáci jsou schopni rozlišit správné použití mě/mně.

Žáci dovedou zdůvodnit použití správné varianty mě/mně.

Žáci zhodnotí svou práci.

Závěr: Kontrola správných výsledků s pedagogem. Žáci zhodnotí svou práci pomocí grafické osy – sebeevaluace.

JMÉNO:.....

PRÁCE S CHYBOU – PRACOVNÍ LIST

Tito emotikoni si nevědí rady s opravou svých vět. Pomůžeš jim?
Ukaž jim správný tvar slova, které měli použít, a porad' jim, jak si to pro příště zapamatovat lépe.

**Když jsme běželi ze školy, Alfréd do
mně strčil a já jsem spadl na zem.**

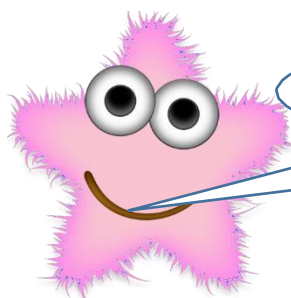
SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

**Dneska jsem si zapoměl přinést domácí
úkol.**

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

**Velký vůz je nejznámější souhvězdí na
noční obloze.**

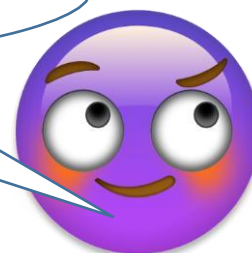
SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

**Promiň, asi jsem ti špatně rozuměl.
Můžeš to zopakovat?**

SPRÁVNĚ:

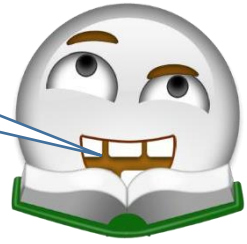
VYSVĚTLENÍ:

**Dovolená na Aljašce se mi líbila, jen
tamnější obyvatelé nejsou moc přátelští.**

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Mě pomáhat nemusíš, zvládnu to sám!

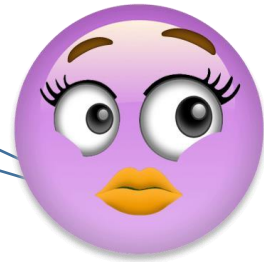
SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Moje doměnka se tentokrát nepotvrdila.

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

**Včera jsem na obloze pozoroval zatmění
slunce. Byla to nádhera!**

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

ŠPATNĚ

PRÁCE S CHYBOU – PRACOVNÍ LIST - ŘEŠENÍ

Tito emotikoni si nevědí rady s opravou svých vět. Pomůžeš jim?
Ukaž jim správný tvar slova, které měli použít, a porad' jim, jak si to pro příště zapamatovat lépe.

Když jsme běželi ze školy, Alfréd do
mně strčil a já jsem spadl na zem.

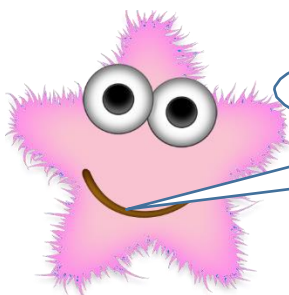
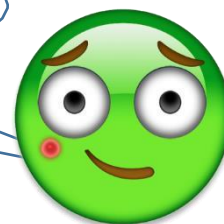
SPRÁVNĚ: mě

VYSVĚTLENÍ: Jedná se o 2. pád, takže správné je použití tvar mě.

Dneska jsem si **zapoměl** přinést domácí
úkol.

SPRÁVNĚ: zapomněl

VYSVĚTLENÍ: Odvozujeme od tvaru zapomíná, který obsahuje hlásku n,
takže správné je použití skupiny mně.

Velký vůz je **nejznámější** souhvězdí na
noční obloze.

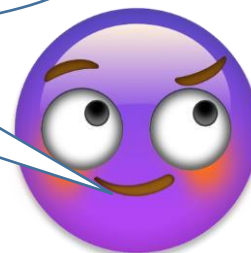
SPRÁVNĚ: nejznámější

VYSVĚTLENÍ: Odvozujeme od tvaru známý, kde hlásky n není,
takže správný tvar je nejznámější.

Promiň, asi jsem ti špatně **rozuměl**.
Můžeš to zopakovat?

SPRÁVNĚ: rozuměl

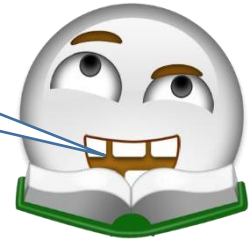
VYSVĚTLENÍ: Odvozeno od rozumí, správná varianta neobsahuje
hlásku n.

Dovolená na Aljašce se mi líbila, jen **tamnější** obyvatelé nejsou moc přátelští.

SPRÁVNĚ: tamější

VYSVĚTLENÍ: Tento výraz je odvozen od slova tam, proto je správná varianta tamější.

Mě pomáhat nemusíš, zvládnou to sám!

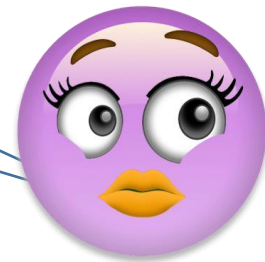
SPRÁVNĚ: Mně

VYSVĚTLENÍ: Jedná se o 3. pád, kde se správně používá varianta mně.

Moje **domněnka** se tentokrát nepotvrdila.

SPRÁVNĚ: domněnka

VYSVĚTLENÍ: Odvozeno od domnívá, správná varianta je tedy domněnka.

Včera jsem na obloze pozoroval **zatmění** slunce. Byla to nádhera!

SPRÁVNĚ: zatmění

VYSVĚTLENÍ: Odvozeno od slova tma, spisovný tvar je tedy zatmění.

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ					VÝBORNĚ				

5.3 Materiál č. 2 – Velká a malá písmena

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: velká a malá písmena

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

K3 – Kompetence komunikativní

Metody: slovní – práce s pracovním listem

Časová náročnost: 15 minut

Organizační forma: samostatná práce žáků
vyučování hromadné (frontální)

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Vstupní požadované znalosti a dovednosti: základní znalost pravidel pro psaní malých a velkých písmen

Cíle: Žáci rozlišují používání malých a velkých písmen.
Žáci zkontrolují svou práci podle pokynů pedagoga.
Žáci opraví své chyby a vymyslí další podobné příklady.
Žáci zhodnotí svou práci.

Závěr: Kontrola správných výsledků s pedagogem. Žáci zhodnotí svou práci pomocí grafické osy – sebeevaluace.

JMÉNO:.....

VELKÁ A MALÁ PÍSMENA – práce s vlastní chybou

Doplň velká a malá písmena.

Bydlím v _radci _rálové na _oravském _ředměstí. Planety _ars a _enuše jsou nejbližší sousedé naší planety _emě. Pro obyvatele _pojených _tátů _merických a _elké _ritánie je mateřským jazykem _ngličtina. Můj kamarád nepochází z _vropy, je _ustralan. Můj pes jménem _ifi je _rský _etr. Pojedeme na výlet do _izerských _or a _rachovských _kal. Navštívil jsem vyhlášenou restauraci _ _ří _abutí. Přeji Vám vše nejlepší do _ového _oku. O prázdninách jsem cestoval na _lízky _ýchod. Jedna ze slavných oper _ntonína _vořáka se jmenuje _usalka.

Při společné kontrole si oprav své chyby, opiš správnou variantu + doplň o další příklad. např. Hradec Králové – Havlíčkův Brod

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ					VÝBORNĚ				

VELKÁ A MALÁ PÍSMENA – práce s vlastní chybou

ŘEŠENÍ

Bydlím v Hradci Králové na Moravském Předměstí. Planety Mars a Venuše jsou nejbližší sousedé naší planety Země. Pro obyvatele Spojených států amerických a Velké Británie je mateřským jazykem angličtina. Můj kamarád nepochází z Evropy, je Australan. Můj pes jménem Fifi je irský setr. Pojedeme na výlet do Jizerských hor a Prachovských skal. Navštívil jsem vyhlášenou restauraci U Tří labutí. Přeji Vám vše nejlepší do nového roku. O prázdninách jsem cestoval na Blízký východ. Jedna ze slavných oper Antonína Dvořáka se jmenuje Rusalka.

Příklady

Hradec Králové – Karlovy Vary, České Budějovice, Františkovy Lázně

Moravské Předměstí – Slezské Předměstí, Malá Strana

Mars, Venuše, Země – Jupiter, Saturn, Uran

Spojené státy americké – Česká republika, Dánské království

Velká Británie – Severní Irsko, Jižní Korea

Evropa – Austrálie, Afrika, Antarktida

Australan – Čech, Ital, Pražan

Fifi – Tomáš, Bella

irský setr – německý ovčák, siamská kočka

Jizerské hory/Prachovské skály – Krušné hory, Orlické hory

restaurace U Tří labutí – hospoda Na Růžku, restaurace U Zlatého lva

nový rok – vánoční svátky, velikonoční svátky, přestupný rok

Blízký východ – Divoký západ, Nový svět, Pyrenejský poloostrov

Antonín Dvořák – Karel Čapek, Božena Němcová, Jan Hus

opera Rusalka – Prodaná nevěsta, Nový svět, Má vlast

5.4 Materiál č. 3 – Hledání chyb

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: korektura pravopisných jevů

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

Metody: slovní – práce s pracovním listem

Časová náročnost: 15 minut

Organizační forma: samostatná práce žáků
vyučování hromadné (frontální)

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Vstupní požadované znalosti a dovednosti: základní znalost českého pravopisu

Cíle: Žáci se orientují v souvislém textu.

Žáci určí chybně zapsané slovo na označeném řádku.

Žáci zapíší dané slovo pravopisně správně.

Žáci přiřadí opraveným slovům odůvodnění jejich pravopisu.

Závěr: Kontrola správných výsledků s pedagogem.

PRÁCE S TEXTEM – HLEDÁNÍ CHYB

Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označují řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

(Ukázka textu je převzatá z knihy Harry Potter a kámen mudrců od J. K. Rowlingové)

Pan a paní Dursleyovy z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě !
prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu
poslední, od koho by jste čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo !
záhadného, poněvadž takové nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem firmi jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl !
vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír.
Dursleyovi měly malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to !
byl ten nejúžasnější chlapec na světě...

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však neviděli; po pravdě !
řeceno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten
budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani
nebylo možné. Dursleyovy jýmala hrůza při pomyšlení, co by řekli sousedé, kdyby !
se Potterovi ukázali u nich v ulici. Dursleyovi věděli, že Potterovi mají také malého
synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu
nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem ztýkal. !

Když se onoho pošmourného, šedivého úterý, kdy náš příběh začíná, pan a paní !
Dursleyovi probudili, snad jenom zamračenná obloha venku se zdála naznačovat, !
že po celé zemi se zkrátka začnou dít podivné a záhadné věci.

POUČENÍ Z CHYB - Ke zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a zapiš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmětem uveď podmět i přísudek – např. tety uklízely

shoda přísudku s podmětem	
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	
shoda přísudku s podmětem	
měkká hláska	
dlouhé u na začátku slova	
předpona vyjadřující směr dohromady	
připojení koncovky -a	
koncovka podle vzoru žena	

ŘEŠENÍ - Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označují řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

Pan a paní **Dursleyovy** z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě **!** prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu poslední, od koho **by jste** čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo záhadného, poněvadž takové **!** nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem **firmi** jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl **!** vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír. Dursleyovi **měly** malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to byl **!** ten nejúžasnější chlapec na světě. ---

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však **neviděli**; po pravdě **!** řečeno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani nebylo možné. Dursleyovy **jýmala** hrůza při pomyslení, co by řekli sousedé, kdyby se Potterovi **!** ukázali u nich v ulici. Dursleyovi věděli, že Potterovi mají také malého synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem **ztýkal**. **!**

Když se onoho pošmourného, šedivého **úterý**, kdy náš příběh začíná, pan a paní Dursleyovi **!** probudili, snad jenom **zamračenná** obloha venku se zdála naznačovat, že po celé zemi se **!** zakrátko začnou dít podivné a záhadné věci.

K zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a zapiš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmětem uveď podmět i přísudek – např. tety - uklízely

shoda přísudku s podmětem	Dursleyovi - měli
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	byste
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	Dursleyovi
shoda přísudku s podmětem	sestry – se neviděly
měkká hláska	jýmala
dlouhé u na začátku slova	úterý
předpona vyjadřující směr dohromady	stýkal
připojení koncovky -a	zamračenná
koncovka podle vzoru žena ve 2. pádě	firmy

5.5 Materiál č. 4 – Tajenka

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: určování správnosti vět

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

Metody: slovní – práce s pracovním listem

Časová náročnost: 10 minut

Organizační forma: samostatná práce žáků
vyučování hromadné (frontální)

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Vstupní požadované znalosti a dovednosti: základní znalost českého pravopisu

Cíle: Žáci určí, zda je věta napsána pravopisně správně, nebo špatně.

Žáci objeví chybu ve větě.

Žáci vyřeší tajenku.

Závěr: Kontrola správných výsledků s pedagogem.

Řešení: Správným řešením je tajenka: Chyba patří k učení. Pokud dojdou žáci k jinému výsledku, musí si překontrolovat své řešení, někde udělali chybu.

JMÉNO:.....

PRÁCE S CHYBOU – TAJENKA

Rozhodni, zda je věta napsaná správně, nebo špatně. Vyber příslušné písmenko a vyřeš tajenku.
Nakonec tajenku přepiš na spodní řádek.

	správně	špatně	
Když Jáchym přikládal poslední kartu, celá stavba se zhroutila.	CH	H	
Zbalil sis na zítřejší výlet tu novou pláštěnku?	I	Y	
Včera jsem v parku potkala Danielovy rodiče.	P	B	
Zmeškal jsem zkoušku našeho pěveckého sboru.	Y	A	
Trvalo 2 měsíce, než byla oprava kamenného mostu dokončena.	P	J	
Ještě nikdy jsem nejedl jelení maso.	A	E	
Evropská Unie byla založena roku 1993 v Nizozemsku.	D	T	
Snažila jsem se zrychlit, ale Petra mě stejně předběhla.	Ř	Š	
Není všechno zlato, co se třpítí.	Ě	Í	
Moje sestra dostala nové voné tyčinky.	C	K	
Zakopl jsem o spolužákovi tenisky.	O	Ú	
Tvoje doměnka je zcela mylná.	L	Č	
Celodenní vstupenka do plaveckého centra vyjde levně.	E	A	
Uvědomuješ si, jak jsi mě rozzuřil?	N	M	
Kamila si doma zase zapomněla peněženku.	I	Í	

TAJENKA:

ŘEŠENÍ

	správně	špatně	
Když Jáchym přikládal poslední kartu, celá stavba se zhroutila.	CH	H	CH
Zbalil sis na zítřejší výlet tu novou pláštěnku?	I	Y	Y
Včera jsem v parku potkala Danielovy rodiče.	P	B	B
Zmeškal jsem zkoušku našeho pěveckého sboru.	Y	A	Y
Trvalo 2 měsíce, než byla oprava kamenného mostu dokončena.	P	J	P
Ještě nikdy jsem nejedl jelení maso.	A	E	A
Evropská Unie byla založena roku 1993 v Nizozemsku.	D	T	T
Snažila jsem se zrychlit, ale Petra mě stejně předběhla.	Ř	Š	Ř
Není všechno zlato, co se třpítí.	Ě	Í	Í
Moje sestra dostala nové voné tyčinky.	C	K	K
Zakopl jsem o spolužákoví tenisky.	O	Ú	Ú
Tvoje doměnka je zcela mylná.	L	Č	Č
Celodenní vstupenka do plaveckého centra vyjde levně.	E	A	E
Uvědomuješ si, jak jsi mě rozzuřil?	N	M	N
Kamila si doma zase zapoměla peněženku.	I	Í	Í

TAJENKA: CHYBY PATŘÍ K UČENÍ.

5.6 Materiál č. 5 – Labyrint plný pravopisných chyb

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: shoda podmětu s přísudkem

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

Metody: slovní – práce s pracovním listem

Časová náročnost: 15 minut

Organizační forma: samostatná práce žáků
vyučování hromadné (frontální)

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Vstupní požadované znalosti a dovednosti: základní znalost pravidel pro určování koncovky sloves na základě shody podmětu s přísudkem

Cíle: Žáci dokáží určit koncovku přísudku na základě shody podmětu s přísudkem.

Žáci najdou správnou pravopisnou variantu slovního spojení.

Žáci projdou labyrint a dorazí do správného cíle.

Žáci odhalí chybu ve vlastní práci.

Závěr: Samostatná kontrola řešení, společné vysvětlení a odůvodnění správných řešení s pedagogem.

Řešení: Správným řešením je cesta k číslu 2. Pokud dojdou žáci k jinému výsledku, musí si překontrolovat své řešení, někde udělali chybu.

JMÉNO:.....

LABYRINT PLNÝ PRAVOPISNÝCH CHYB

Postupuj od startovního políčka, následuj směr šipek u správného tvaru shody podmětu s přísudkem (l/y/a). Pokud tě šipky vyvedou z bludiště nebo se dostaneš do začarovaného kruhu, vrať se na začátek a pokus se objevit svou chybu. Pozor, jen jedna cesta je správná! Přejí hodně zdaru!

ZAČNÍ TADY →	koťata mňoukala → koťata mňoukaly ↓	medúzy plavalý → medúzy plavali ↓	květiny rosti → květiny rostly ↓	roky ubíhaly → roky ubíhali ↓	→ dopisy přišli dopisy přišly ↓
psi vyli → psi vyly ↓	→ babičky pletli babičky plety ↓	→ kopretiny kvetly ↓ kopřetiny kvetli	→ slavíci zpívaly slavíci zpívali ↓	myslívci stříleli ↓ myslívci střílely →	lodě ztroskotaly ↑ → lodě ztroskotali
oni byly → oni byli ↓	hodiny tikali → → hodiny tikaly	→ kytary hrály kytary hráli ↓	psi štekali → → psi štekaly	→ běžci běhaly běžci běhali ↓	kuřata běhala ↓ kuřata běhaly →
domy stáli → domy stály ↓	vědci zkoumali → → vědci zkoumaly	osi hýkali → osi hýkaly ↓	malý tuhli → malý tuhly ↓	→ židle vrzali židle vrzaly →	→ morčata pištěli morčata pištěla ↓
lodě pluli → lodě pluly ↓	auta jezdila → → auta jezdily	vlajky vlály → → vlajky vláli	páry tančily ↓ → páry tančili	→ sovy houkaly ↓ sovy houkaly ↓	→ ledy tály ledy táli ↓
svěšla svítila ↓ svěšla svítily ↓	→ svíčky plápolali ↓ svíčky plápolaly	→ děti vyráběli ↓ děti vyráběly	→ komíny kouřily komíny kouřili ↓	→ hráči kopali hráči kopaly ↓	velryby plavali → velryby plavaly ↓
banány měkli ↓ banány měkly ↓	laný se pásly → laný se pásli ↓	žáci psaly → žáci psali ↓	rytíři bojovaly → rytíři bojovali ↓	→ kluci kopali kluci kopaly ↓	→ miminka plakala miminka plakaly ↓
kartáče čistili → kartáče čistily ↓	motýli létali → motýli létaly ↓	→ města rostly ↓ města rostla	sukně se točily → sukně se točili ↓	→ královny vládli královny vládly ↓	supi kroužili → supi kroužili ↓
dívký hrála ↓ dívký hrály ↓	1	řeky se rozvodnily → → řeky se rozvodnili	2	louky kvetly → louky kvetli ↓	3

1

Bohužel, tohle není cesta z labyrintu ven. Pozorně prozkoumej své kroky labyrintem a snaž se objevit, kde jsi chyboval a sešel ze správné cesty. Určitě to zvládneš!

2

VÝBORNĚ! Gratuluji, toto je správná cesta z labyrintu! Je vidět, že pravopis je tvoje silná stránka a žádná chyba tě nesvede ze správné cesty.

3

Bohužel, tohle není cesta z labyrintu ven. Pozorně prozkoumej své kroky labyrintem a snaž se objevit, kde jsi chyboval a sešel ze správné cesty. Určitě to zvládneš!

LABYRINT PLNÝ PRAVOPISNÝCH CHYB - ŘEŠENÍ

ZAČNI TADY →	kořata mňoukala → kořata mňoukaly ↓	medúzy plavaly → medúzy plavali ↓	květiny rostli → květiny rostly ↓	roky ubíhaly → roky ubíhali ↓	→ dopisy přišli dopisy přišly ↓
psi vyli → psi vyly ↓	↔ babičky pletli babičky plety ↓	↔ kopretiny kvetly kopretiny kvetli ↓	↔ slavíci zpívaly slavíci zpívali ↓	myslívci stříleli → myslívci střílely →	lodě ztroskotaly → → lodě ztroskotali
oni byly → oni byli ↓	hodiny tikali → ↔ hodiny tikaly	↔ kytary hrály kytary hráli ↓	psi štěkali → ↔ psi štěkaly	↔ běžci běhaly běžci běhali ↓	kuřata běhala → kuřata běhaly →
domy stáli → domy stály ↓	vědci zkoumali → ↔ vědci zkoumaly	osli hýkali → osli hýkaly ↓	↔ malý tuhli malý tuhly ↓	↔ židle vrzali židle vrzaly →	↔ morčata pištěli morčata pištěla ↓
lodě pluli → lodě pluly ↓	auta jezdila → ↔ auta jezdily	vlažky vlály → ↔ vlažky vláli	páry tančily → ↔ páry tančili	↔ sovy houkali sovy houkaly ↓	↔ ledy tály ledy táli ↓
světla svítla → světla svítily ↓	↔ svíčky plápolali ↔ svíčky plápolaly	↔ děti vyráběli ↔ děti vyráběli	↔ komíny kouřily komíny kouřili ↓	↔ hráči kopali hráči kopaly ↓	velryby plavali → velryby plavaly ↓
banány měkli → banány měkly ↓	lamy se pásly → lamy se pásli ↓	žáci psaly → žáci psali ↓	rytíři bojovaly → rytíři bojovali ↓	↔ kluci kopali kluci kopaly ↓	↔ miminka plakala miminka plakaly ↓
kartáče čistili → kartáče čistily ↓	motýli létali → motýli létaly ↓	↔ města rostly ↔ města rostla	sukně se točily → sukně se točily ↓	↔ královny vládly královny vládly ↓	supi kroužily → supi kroužili ↓
divky hrála → divky hrály ↓	1	řeky se rozvodnily → ↔ řeky se rozvodnily	2	louky kvetly → louky kvetly ↓	3

5.7 Materiál č. 6 – Moje pravopisné chyby

METODICKÝ LIST

Vyučovací předmět: český jazyk – pravopis

Téma: pravopisné chyby

Cílová skupina: žáci 2. stupně základních škol

Rozvíjené klíčové kompetence:

K1 – Kompetence k učení

K2 – Kompetence k řešení problémů

K4 – Kompetence sociální a personální

Metody: slovní - sešit

Časová náročnost: 5 minut / 1 pravopisný jev

Organizační forma: samostatná práce žáků

Pomůcky: sešit, psací potřeby, zdroj chyby (sešit, diktát, cvičení aj.)

Způsob použití sešitu: Žáci si z oboustranně vytištěných materiálů sami vytvoří malý sešit (formát A5). Po každé písemné práci, cvičení či pracovním listu si do sešitu zapíší své opravené chyby a doplní o vysvětlení, proč je tato varianta pravopisně správná.

Cíle: Žáci opraví své předchozí chyby.

Žáci odůvodní správnou variantu pravopisných jevů.

Žáci si vytvoří přehled problémových pravopisných jevů.

Žáci mají k dispozici materiál pro poučení z vlastní chyby.

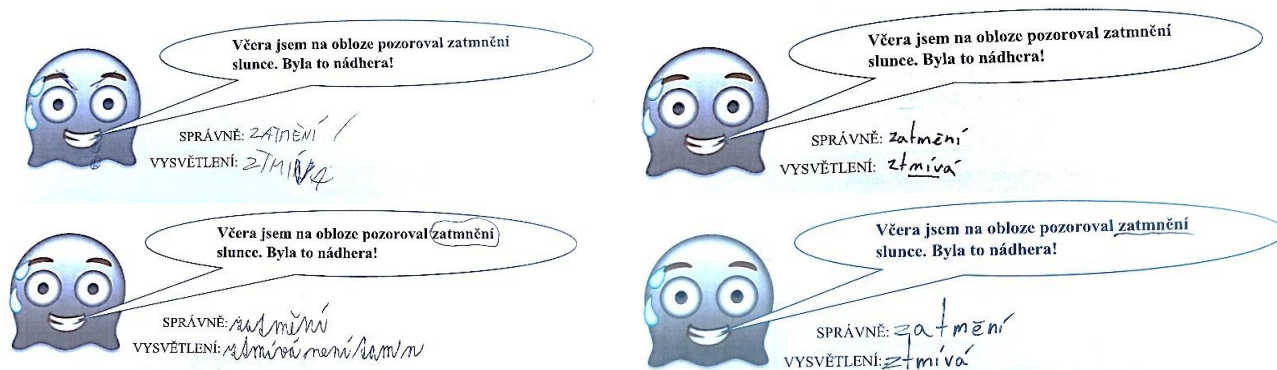
6. Testování materiálů v praxi – reflexe

Veškeré materiály vytvořené v rámci této bakalářské práce byly otestovány na druhém stupni Základní školy Štefánikova v Hradci Králové v průběhu února a března roku 2023. Na základě doporučení tamní učitelky českého jazyka byl pro účely ověření materiálů v praxi zvoleni žáci šestého ročníku. Žáci v šestém ročníku se již setkali se všemi pravopisnými jevy, vyskytujícími se ve vytvořených didaktických materiálech, a podle vyjádření paní učitelky práce s takto zaměřenými úlohami nejlépe zapadá do tematických plánů pro tento ročník.

Didaktické materiály obsahují převážně pracovní listy, jejichž testování probíhalo jednorázově; delší dobu žáci pracovali s materiálem číslo 6 (sešit pravopisných chyb). Lze konstatovat, že všechny materiály se v praxi osvědčily, žáci si s nimi poradili a sama paní učitelka je vyhodnotila jako příjemné zpestření hodin českého jazyka. Vybrané ukázky testovaných pracovních listů a didaktických materiálů jsou k nahlédnutí v přílohách umístěných na konci této bakalářské práce.

Materiál č. 1 – Práce s chybou

Pracovní list byl zaměřen na psaní skupiny mě/mně. Většina žáků vyřešila tento pracovní list bez problémů – správně opravili chybu a vysvětlili pravopisné pravidlo. V několika pracovních listech zůstaly některé věty bez opravy. Žáci zřejmě chybu nedokázali odhalit, což poskytuje přehlednou zpětnou vazbu, které tvary/slova činí žákům problémy. Tyto případy se však vyskytovaly ojediněle. Častějším případem bylo, že žáci chybu opravili, ale už nedoplňovali vysvětlení pravopisného pravidla. Otázkou je, zda vysvětlení nedoplňovali, protože pravopis nedokázali odůvodnit, nebo protože se jim nechtělo. Při vysvětlování pravopisného pravidla v poslední větě se opakovaně objevilo chybné odvození zatmění od slova „ztmívá“. Při další práci se třídou by tedy bylo vhodné vrátit se k tomuto slovu znovu, aby si žáci upevnili spisovný tvar. Při práci se sebehodnotící osou žáci dokázali poměrně adekvátně zhodnotit svou práci.

Obrázek č. 2 – Ukázky z prací žáků (vlastní foto)

Tento pracovní list byl žáky vyplněn samostatně bez společné kontroly s pedagogem z časových důvodů. Při dalším využití je vhodné společnou kontrolu zařadit. Na druhou stranu samostatnou žákovskou prací lze odhalit případné nedostatky ve znalostech. Celkově lze konstatovat, že tento pracovní list se u žáků setkal s rozdílnými výsledky. Někteří z žáků naplnili všechny očekávané cíle (vyhledali chybu v textu, rozlišili správné použití mě/mně, zdůvodnili použití správné varianty mě/mně a zhodnotili svou práci). Problematickým se ukázal cíl zdůvodnění použití správné varianty mě/mně, který část žáků nenaplnila. Tento stav v běžné heterogenní třídě základní školy odpovídá standardnímu očekávání. Tento pracovní list tedy v praxi při testování uspěl bez nutnosti dalších úprav.

Materiál č. 2 – Velká a malá písmena

Druhý pracovní list se zaměřil na rozlišování velkých a malých písmen v podobě běžného doplňovacího cvičení, které bylo obohaceno o následnou reflektivní práci s vlastní chybou. Velká a malá písmena jsou obecně pro žáky poměrně obtížným učivem. Při společném vyhodnocení s vyučujícím žáci kontrolovali svou práci, opravovali chyby a vymýšleli další podobné příklady. Většina žáků při opravování chyb nejen doplnila další příklady správného užití ke slovům, ve kterých chybovali, ale doplnila příklady i k těm výrazům, které zapsali správně, čímž si danou učební látku znovu upevňovali. Předem stanovené cíle byly naplněny. Žáci rozlišili používání malých a velkých písmen, zkontrolovali svou práci podle pokynů vyučujícího, opravili své chyby, vymysleli další podobné příklady a zhodnotili svou práci. Příjemným zjištěním při vyhodnocování testovaných pracovních listů bylo, jak rozmanité příklady dokázali žáci vymyslet, což dokládá vysokou úroveň jejich jazykové kreativity.

Materiál č. 3 – Hledání chyb

Tento didaktický materiál cílil na dovednost vyhledávat pravopisné chyby v souvislém textu. Téměř třetina testované třídy zvládla najít všechny chyby v textu a přiřadit k nim správné odůvodnění pravopisného jevu. Někteří žáci odhalili všechny pravopisné chyby, ale nezapsali je do tabulky, pouze je označili v textu. Nabízí se otázka, zda nedovedli danou chybu správně přiřadit do příslušné kategorie, nebo jestli příčinou není jiný problém (nedostatek času, nepozornost atd.). Většina žáků neoznačila za chybnou variantu přídavné jméno „zamračenná“, druhou nejčastěji neodhalenou chybou bylo slovo „ztýkal“. Podrobnější vyhodnocení vyplněného pracovního listu může učiteli sloužit jako ukazatel problematických pravopisných jevů. Tento pracovní list slouží jako trénink pro žákovskou korekturu souvislého textu, která

rozvíjí a posiluje dovednost pracovat s chybou. Pro jazykově nadané žáky lze tento pracovní list ztížit odstraněním návodných vykřičníků. Stanovené cíle byly při práci s tímto didaktickým materiálem naplněny.

Materiál č. 4 – Tajenka

Pojetí tohoto materiálu směřovalo k hravé formě učení. Žáci měli za úkol rozlišit správně a nesprávně zapsané věty a ze správně poskládaných písmen vyluštit tajenku. Všichni žáci si s tímto zadáním poradili na výbornou. Ukázalo se, že značnou nevýhodou tohoto cvičení je, že žák nemusí označit konkrétní chybu v textu, stačí vybrat jen vhodné písmeno do tajenky. Učitel tak nemá přehled o tom, zda žák případnou chybu skutečně našel, nebo si jen domyslel, jaké písmeno mu do tajenky zapadá. V případě tohoto pracovního listu je tedy nutná společná kontrola všech vět, která žákům odhalí vyskytující se chyby. Jedná se o spíše odpočinkovou a časově nenáročnou vzdělávací aktivitu, která při testování žáky bavila. Přidanou hodnotou je vlastní znění tajenky (Chyby patří k učení), která u žáků posiluje pozitivní přístup k chybě v procesu učení.

Materiál č. 5 – Labyrint plný pravopisných chyb

Dalším testovaným didaktickým materiálem byl pracovní list s názvem Labyrint plný pravopisných chyb. Žákům se tato hravá forma procvičování pravopisného jevu velmi líbila, pracovali s velkým zaujetím. Při této aktivitě má vyučující možnost pozorovat žáky, jak si poradí při řešení problémové situace, pokud se při práci dopustí chyby. Někteří žáci vybrali v určitém bodě špatnou variantu shody podmětu s přísudkem, později si ovšem uvědomili, že se jim nedaří dostat se do správného cíle. Museli se proto vrátit po vlastních krocích a odhalit, kde chybovali. Samozřejmě někteří žáci nechybovali vůbec. Nakonec se všem žákům, kteří tento pracovní list vyplňovali, podařilo dostat do cíle. Pro učitele může analýza chyb sloužit k odhalení problematických slovních spojení, jimž je třeba věnovat ve výuce pozornost. Očekávané cíle byly při práci s tímto pracovním listem naplněny.

Materiál č. 6 – Moje pravopisné chyby – sešit ke složení

Záměrem tohoto didaktického materiálu je, aby si žáci sami vytvořili malý pomocný sešit, kam si budou zaznamenávat své pravopisné chyby, kterých se dopustí v průběhu školního roku (nejen) při vyučování českého jazyka. Žáci používali sešit zejména při obdržení opravené slohové práce, diktátu nebo domácího úkolu. Tento materiál byl testován po dobu dvou měsíců,

ve třech případech došlo ke ztrátě sešitů, tomto případě obdržel žák nový sešit. Při vyhodnocování jsme narazili na zajímavý fakt, že se zaznamenané chyby u žádného z žáků v sešitě neopakovaly, lze tedy konstatovat, že jim tento materiál účinně pomáhal při řešení jazykových úloh. Primárním cílem bylo vytvořit si a mít stále k dispozici přehledový sešit s problematickými jevy a prevence opakovaného chybování. Klíčová pro úspěšné užívání sešitu v praxi je vhodná motivace žáků a důležitá je též průběžná kontrola.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku práce s chybou na 2. stupni základních škol při hodinách českého jazyka. V pedagogické praxi se jedná o aktuální a poměrně často diskutované téma, neboť přístup pedagoga k chybě zásadním způsobem ovlivňuje efektivitu vzdělávacího procesu. Cílem práce bylo shrnout základní teoretické poznatky o práci s chybou ve školním prostředí a vytvořit původní soubor didaktických materiálů, které by podporovaly práci s chybou při hodinách českého jazyka.

První kapitola porovnává definice chyby z pedagogických i jiných odborných zdrojů a krátce představuje historický vývoj přístupů k chybě při učení. Na základě výzkumů a doporučení České školní inspekce je doložena nezbytnost vhodné práce s chybou pro vytvoření kvalitnějšího a efektivnějšího prostředí pro učení. V poslední části této kapitoly jsou shrnuty základní typy chyb, které by měl pedagog zohledňovat.

Druhá kapitola řeší doporučené postupy při práci s chybou ve školním prostředí, jejichž cílem je poskytnout takovou zpětnou vazbu, která by minimalizovala opakování chyb a naopak plně podpořila proces učení. Klíčovým aspektem při práci s chybou je přístup pedagoga k žákovské chybě a akceptování chyby jako přirozené součásti učení. Negativní práce s chybou ztěžuje a komplikuje učení, ale také se často podepisuje na mentálním zdraví žáků a snižuje jejich motivaci ke studiu.

Třetí kapitola se věnuje konkrétním předpokladům, které jsou základním východiskem pro nastavení efektivní práce s chybou ve škole, a dále vyzdvihuje pozitivní dopady kvalitní práce s chybou na učení. Přínosem této kapitoly je vytvoření souboru konkrétních doporučení pro pedagogickou praxi, která mohou být návodem, jak přistupovat k chybě při výuce, aby byl vzdělávací proces efektivní a účinný. Kapitola je uzavřena vzorovým příkladem z praxe, který podporuje pozitivní vnímání chyby při výuce.

Poslední kapitola teoretické části se zabývá principy práce s chybou při hodinách českého jazyka na druhém stupni základních škol. Ve zkratce představuje typy nejčastěji využívaných cvičení na pravopisné jevy a popisuje výhody a nevýhody jejich použití. Na základě dosavadního studia relevantních odborných materiálů i vlastní pedagogické praxe bylo zformulováno deset stěžejních zásad pro práci s pravopisnou chybou. Tyto zásady by se v optimálním případě měly stát samozřejmou součástí každodenní práce všech učitelů českého jazyka na základních školách.

Navazující empirická část bakalářské práce představuje původní soubor didaktických materiálů, které jsou cíleny na práci s pravopisnou chybou v hodinách českého jazyka na druhém stupni základních škol. Součástí každého didaktického materiálu je metodický list pro pedagogy, vlastní pracovní list a řešení. Všechny didaktické materiály byly otestovány ve školské praxi v šestém ročníku na vybrané základní škole. Otestované pracovní listy byly vyhodnoceny a výsledné závěry byly shrnuty v samostatné podkapitole. Původní materiály se v rámci praxe osvědčily, je tedy možné je používat bez nutnosti dalších úprav. Konkrétní ukázky vypracovaných didaktických materiálů jsou k nahlédnutí v přílohách této práce. Žáky nejvíce zaujaly pracovní listy, které měly zajímavý grafický design, nebo byly koncipovány netradiční formou například jako labyrint. Z toho lze usuzovat, že žáci ocení, když pracovní listy působí zajímavě a rozvíjejí jejich tvořivost.

Práce s chybou je nedílnou součástí vzdělávacího procesu. Je nutné, aby si žáci osvojili vhodné strategie a postupy, jak k chybě přistupovat, efektivně s ní nakládat, umět se z vlastní chyby poučit a využít jejího potenciálu k dalšímu posunu. Jejich průvodcem na této cestě ve školním prostředí je jejich učitel, a proto je žádoucí, aby dovednost práce s chybou patřila k jeho odborným profesním kompetencím. Toto téma si jistě zaslouží svůj prostor v rovině pregraduální přípravy budoucích pedagogů i v oblasti dalšího vzdělávání.

ZDROJE

ANTLOVÁ, Adéla. *Chyba jako příležitost k učení* [online]. 2018 [cit. 12. 02. 2023].

Dostupné z:

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.pdf.upol.cz%2Ffileadmin%2Fuserdata%2FPdf%2FVaV%2F2018%2Fodborne_seminare%2FAntlova_chyba_jako_prilozitost.docx&wdOrigin=BROWSELINK

EVA, Amy L. Why we should embrace mistakes in school. *Greater Good Magazine* [online]. 28. 11. 2017 [cit. 08. 02. 2023]. Dostupné z:

https://greatergood.berkeley.edu/article/item/why_we_should_embrace_mistakes_in_school

CARBOCHOVÁ, Veronika. S chybami o chybách a konstruktivní kritice. In: *Pedagogika Brno* [online]. 12. 07. 2022 [cit. 08. 02. 2023]. Dostupné z: <https://pedagogika-brno.cz/s-chybami-o-chybach-a-konstruktivni-kritice/>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Společné znaky vzdělávání v úspěšných základních školách*. [online]. Prosinec 2021 [cit. 19. 02. 2023]. ISBN 978-80-88087-59-5. Dostupné z:

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Spol%C4%99%C3%A9_znaky_vzdelavani_v_uspesnych_ZS.pdf

GABAŠOVÁ, Jitka. Jak ve škole pracovat s chybou?. In: *Otevřená komunikace a řešení problémů ve třídě* [online]. © 2021 [cit. 09. 02. 2023]. Dostupné z:

<https://www.raabe.cz/magazin/jak-ve-skole-pracovat-s-chybou/magazin>

HAUSER, Přemysl. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4244-5.

HEJNÝ, Milan. Chyba jako pedagogický fenomén. In: UNIVERZITA KARLOVA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA (PRAHA, Česko). *Dítě, škola, učitel: sborník k životnímu jubileu prof. PhDr. Zdeňka Heluse, DrSc.* Praha: Univerzita Karlova, 2001. 96 s. ISBN 80-7290-057-9.

HEREJK, Martin. Jak pracovat s chybou. In: *Metodický portál RVP.CZ*. [online]. 09. 02. 2017 [cit. 12. 01. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21257/jak-pracovat-s-chybou.html?oblibene=1>

KULIČ, Václav. *Chyba a učení: Funkce chybného výkonu v učení a v jeho řízení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 244 s.

MAJCÍK, Martin. Postupy používané učiteli ve vztahu k žákovské chybě při interakci s celou třídou. In: *Pedagogická orientace*. 2018. [online]. 17. 09. 2018 [cit. 20. 02. 2023]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/10347/pdf>

MAYER, Diane Peters. *Overcoming school anxiety: how to help your child deal with separation, tests, homework, bullies, math phobia and other worries*. New York: AMACOM American Management Association, 2008. ISBN 978-0-8144-7446-4

ONDRÁKOVÁ, Jana. *Chyba a výuka cizích jazyků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7435-532-5.

PALA, Karel a Jan VŠIANSKÝ. *Slovník českých synonym*. 3. dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 479 s. ISBN 80-7106-450-5.

POLANSKÁ, Jitka. Úspěšní nechybují méně, jen lépe s chybou pracují, ukazuje průzkum. Mnoho českých učitelů se ale chyb bojí. In: *Eduzín.cz* [online]. 27. 01. 2020 [cit. 09. 02. 2023]. Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2020/01/27/uspesni-nechybujji-mene-jen-lepe-s-chybou-pracuji-ukazuje-pruzkum-mnoho-ceskych-ucitelu-se-ale-chyb-boji/>

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.

ŠULCOVÁ, Magdaléna. Co děti ve škole potřebují? Zeptali jsme se jich. In: *Eduzmena.cz* [online]. 12. 02. 2022 [cit. 08. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.eduzmena.cz/cs/novinky/detail/co-deti-ve-skole-potrebuji>

TRIUCITELKY.CZ. Proč jsou chyby pro učení nezbytné?. In: *triucitelky.cz* [online]. 07. 02. 2021 [cit. 15. 02. 2023]. Dostupné z: <https://triucitelky.cz/proc-jsou-chyby-pro-uceni-nezbytnne/>

TULIS, Maria. Error management behavior in classrooms: Teachers' responses to student mistakes. In: *Teaching and Teacher Education*. [online]. 07/2013 [cit. 08. 02. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.02.003>

Seznam obrázků a příloh

Obrázek č. 1 – Motivační výzdoba ve třídě

Obrázek č. 2 – Ukázky z prací žáků

Příloha A – Práce s chybou

Příloha B – Velká a malá písmena

Příloha C – Hledání chyb

Příloha D – Tajenka

Příloha E – Labyrint plný pravopisných chyb

Příloha F – Moje pravopisné chyby

Přílohy – ukázky testovaných didaktických materiálů

Příloha A – Práce s chybou

JMÉNO _____

PRÁCE S CHYBOU – PRACOVNÍ LIST

Tito emotikoni si nevědí rady s opravou svých vět. Pomůžeš jim?
Ukaž jim správný tvar slova, které měli použít, a porad' jim, jak si to pro příště zapamatovat lépe.

Když jsme běželi ze školy, Alfréd do
mně strčil a já jsem spadl na zem.

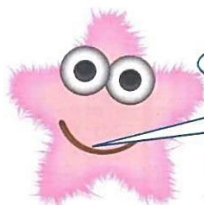
SPRÁVNĚ: mě

VYSVĚTLENÍ: 2.p a 4.p mě-tebe

Dneska jsem si zapoměl přinést domácí
úkol.

SPRÁVNĚ: zapomněl

VYSVĚTLENÍ: domněnka, pomněnka, zapomněl, vzpomněl

Velký vůz je nejznámější souhvězdí na
noční obloze.

SPRÁVNĚ: nejznámější

VYSVĚTLENÍ: známý (ý-ě)

Promiň, asi jsem ti špatně rozuměl.
Můžeš to zopakovat?

SPRÁVNĚ: rozuměl

VYSVĚTLENÍ: rozumí (í-ě)

Veškeré obrázky byly vytvořeny autorkou v programu Emoji Maker Online (<https://emoji-maker.com/designer>)

Dovolená na Aljašce se mi líbila, jen
tamnější obyvatelé nejsou moc přátelští.

SPRÁVNĚ: tamnější

VYSVĚTLENÍ: tamnější
košen

Mě pomáhat nemusíš, zvládnu to sám!

SPRÁVNĚ: mně

VYSVĚTLENÍ: mně - tobě 3. pa 6. p

Moje doměnka se tentokrát nepotvrdila.

SPRÁVNĚ: domněnka

VYSVĚTLENÍ: doměnka, poměnka, zapomněl,
vzpomněl

Včera jsem na obloze pozoroval zatmění
slunce. Byla to nádhera!

SPRÁVNĚ: zatmění

VYSVĚTLENÍ: ztmívá

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ									VÝBORNĚ

Veškeré obrázky byly vytvořeny autorkou v programu Emoji Maker Online (<https://emoji-maker.com/designer>)

JMÉNO:.....

PRÁCE S CHYBOU – PRACOVNÍ LIST

Tito emotikoni si nevědí rady s opravou svých vět. Pomůžeš jim?
Ukaž jim správný tvar slova, které měli použít, a porad' jim, jak si to pro příště zapamatovat lépe.

Když jsme běželi ze školy, Alfréd do
mně strčil a já jsem spadl na zem.

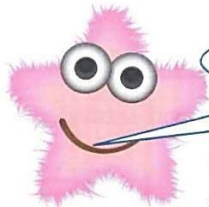
SPRÁVNĚ: MĚ

VYSVĚTLENÍ: KD A S PŘE SE PISE MĚ

Dneska jsem si zapoměl přinést domácí
úkol.

SPRÁVNĚ: DNEŠ

VYSVĚTLENÍ: NESPLACOVNĚ

Velký vůz je nejznámější souhvězdí na
noční obloze.

SPRÁVNĚ: NEJZNAMĚJŠÍ

VYSVĚTLENÍ: ZNÁMI JE TAM MĚ

Promiň, asi jsem ti špatně rozuměl.
Můžeš to zopakovat?

SPRÁVNĚ: ROZUMĚL

VYSVĚTLENÍ: ROZUMÍ JE TAM MĚ

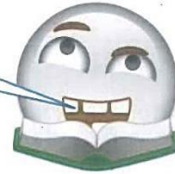

Veškeré obrázky byly vytvořeny autorkou v programu Emoji Maker Online (<https://emoji-maker.com/designer>)

Dovolená na Aljašce se mi líbila, jen
tamnější obyvatelé nejsou moc přátelští.

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Mě pomáhat nemusíš, zvládnu to sám!

SPRÁVNĚ: MNE^V

VYSVĚTLENÍ: V 3 2 6 P 3 5 P 1 5 E

Moje doměnka se tentokrát nepotvrдила.

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Včera jsem na obloze pozoroval zatmění
slunce. Byla to nádhera!

SPRÁVNĚ:

VYSVĚTLENÍ:

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ					VÝBORNĚ				

Veškeré obrázky byly vytvořeny autorkou v programu Emoji Maker Online (<https://emoji-maker.com/designer>)

JMÉNO [REDAKCE].....

PRÁCE S CHYBOU – PRACOVNÍ LIST

Tito emotikoni si nevědí rady s opravou svých vět. Pomůžeš jim?
Ukaž jim správný tvar slova, které měli použít, a porad' jim, jak si to pro příště zapamatovat lépe.

Když jsme běželi ze školy, Alfréd do
mně strčil a já jsem spadl na zem.

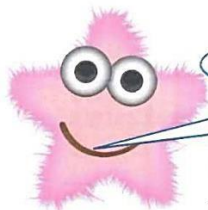
SPRÁVNĚ: *mě*

VYSVĚTLENÍ: *2 p. a 4 p. se píše mě a 3 p. a 6 p. mne*

Dneska jsem si zapoměl přinést domácí
úkol.

SPRÁVNĚ: *zapomněl*

VYSVĚTLENÍ: *zapomíná*

Velký vůz je nejznámější souhvězdí na
noční obloze.

SPRÁVNĚ: *nejznámější*

VYSVĚTLENÍ: *kdij si: řeknu slovo známi tak sam
nemí n*

Promiň, asi jsem ti špatně rozuměl.
Můžeš to zopakovat?

SPRÁVNĚ: *rozuměl*

VYSVĚTLENÍ: *rozumí nemí sam n*

Dovolená na Aljašce se mi líbila, jen
tamnější obyvatelé nejsou moc přátelští.

SPRÁVNĚ: *Saměji*

VYSVĚTLENÍ: *sáklad kořine sam*

Mě pomáhat nemusíš, zvládnou to sám!

SPRÁVNĚ: *mne*

VYSVĚTLENÍ: *2.p. a. 4.p. mě 3.p. a 6.p. mne*

Moje doměnka se tentokrát nepotvrдила.

SPRÁVNĚ: *domněnka*

VYSVĚTLENÍ: *domněnka; je samu mne sobe so sobe mne mne*
napsal

Včera jsem na obloze pozoroval zatmění
slunce. Byla to nádhera!

SPRÁVNĚ: *zatmění*

VYSVĚTLENÍ: *ztmívání nekli samu w*

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ								VÝBORNĚ	

Veškeré obrázky byly vytvořeny autorkou v programu Emoji Maker Online (<https://emoji-maker.com/designer>)

Příloha B – Velká a malá písmena

PRÁCE S TEXTEM – HLEDÁNÍ CHYB

Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označuj řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

Ukázka chyby je převzata z knihy Harry Potter a kámen mudrců od J. K. Rowlingové

Pan a paní Dursleyovy z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu poslední, od koho by jste čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo záhadného, poněvadž takové nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem firmy jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír. Dursleyovi měly malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to byl ten nejúžasnější chlapec na světě...

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však neviděli; po pravdě řečeno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani nebylo možné. Dursleyovy jímala hrůza při pomyslení, co by řekli sousedé, kdyby se Potterovi ukázali u nich v ulici. Dursleyovi věděli, že Potterovi mají také malého synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem ztýkal.

Když se onoho pošmourného, šedivého úterý, kdy náš příběh začíná, pan a paní Dursleyovi probudili, snad jenom zamračenná obloha venku se zdála naznačovat, že po celé zemi se zkrátka začnou dít podivné a záhadné věci.

POUČENÍ Z CHYB - Ke zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a zapiš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmětem uveď podmět i přísudek – např. tety uklízely

shoda přísudku s podmětem	NEVIDĚLY
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	byste
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	Dursleyovy
shoda přísudku s podmětem	MĚLI
měkká hláska	jímala
dlouhé u na začátku slova	úterý
předpona vyjadřující směr dohromady	
připojení koncovky -a	zamračenná
koncovka podle vzoru žena	FIRMY

PRÁCE S TEXTEM – HLEDÁNÍ CHYB

Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označují řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

Ukázka chyby je převzatá z knihy Harry Potter a kámen mudrců od J. K. Rowlingové

Pan a paní Dursleyovy z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě !
prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu
poslední, od koho by jste čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo !
záhadného, poněvadž takové nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem firmi jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl !
vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír.
Dursleyovi měly malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to !
byl ten nejúžasnější chlapec na světě...

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však neviděli; po pravdě !
řečeno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten
budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani
nebylo možné. Dursleyovy jýmala hrůza při pomyslení, co by řekli sousedé, kdyby !
se Potterovi ukázali u nich v ulici. Dursleyovi věděli, že Potterovi mají také malého
synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu
nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem ztykal. !

Když se onoho pošmourného, šedivého ůterý, kdy náš příběh začíná, pan a paní !
Dursleyovi probudili, snad jenom zamračenná obloha venku se zdála naznačovat, !
že po celé zemi se zkrátka začnou dít podivné a záhadné věci.

POUČENÍ Z CHYB - Ke zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a запиš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmětem uveď podmět i přísudek – např. tety uklízely

shoda přísudku s podmětem	měli
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	byste
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	Dursleyovi.
shoda přísudku s podmětem	neviděli
měkká hláska	jómala
dlouhé u na začátku slova	úterý
předpona vyjadřující směr dohromady	stýkat
připojení koncovky -a	zamračenná
koncovka podle vzoru žena	firmy

PRÁCE S TEXTEM – HLEDÁNÍ CHYB

Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označují řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

Ukázka chyby je převzatá z knihy Harry Potter a kámen mudrců od J. K. Rowlingové

Pan a paní Dursleyovy z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě !
prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu
poslední, od koho by jste čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo !
záhadného, poněvadž takové nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem firmi jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl !
vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír.
Dursleyovi měly malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to !
byl ten nejúžasnější chlapec na světě...

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však neviděli; po pravdě !
řečeno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten
budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani
nebylo možné. Dursleyovy jýmala hrůza při pomyslení, co by řekli sousedé, kdyby !
se Potterovi ukázali u nich v ulici. Dursleyovi věděli, že Potterovi mají také malého
synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu
nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem ztýkal. !

Když se onoho pošmourného, šedivého úterý, kdy náš příběh začíná, pan a paní !
Dursleyovi probudili, snad jenom zamračenná obloha venku se zdála naznačovat, !
že po celé zemi se zkrátka začnou dít podivné a záhadné věci.

POUČENÍ Z CHYB - Ke zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a zapiš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmětem uveď podmět i přísudek – např. tety uklízely

shoda přísudku s podmětem	NEVIDĚLY
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	BYSTE
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	DURSLEYOVI
shoda přísudku s podmětem	MĚLI
měkká hláska	JÍMALA
dlouhé u na začátku slova	ÚTERÝ
předpona vyjadřující směr dohromady	STÝKAL
připojení koncovky -a	
koncovka podle vzoru žena	FIRMY

PRÁCE S TEXTEM – HLEDÁNÍ CHYB

Najdi a zvýrazni slova s chybou v textu. Modré vykřičníky ti pomohou, označují řádek, na kterém se chyba vyskytuje.

Ukázka chyby je převzatá z knihy *Harry Potter a kámen mudrců* od J. K. Rowlingové

Pan a paní Dursley¹vy z domu číslo čtyři v Zobí ulici vždycky hrdě !
prohlašovali, že jsou naprosto normální, ano, děkujeme za optání. Byli opravdu
poslední, od koho by² jste čekali, že se zaplete do něčeho podivného, nebo !
záhadného, poněvadž takové nesmysly zkrátka a prostě neuznávali.

Pan Dursley byl ředitelem firm³í jménem Grunnings, která vyráběla vrtačky. Byl !
vysoký, tělnatý chlapík, který neměl málem žádný krk, zato měl velice dlouhý knír.
Dursleyovi mě⁴ly malého synka, který se jmenoval Dudley, a podle jejich názoru to !
byl ten nejúžasnější chlapec na světě...

Paní Potterová byla sestra paní Dursleyové, už několik let se však nevidě⁵li; po pravdě !
řečeno, paní Dursleyová předstírala, že žádnou sestru nemá, poněvadž její sestra a ten
budižkničemu, kterého si vzala za muže, se od Dursleyových lišili natolik, že víc to ani
nebylo možné. Dursleyovy j⁶ymala hrůza při pomyslení, co by řekli sousedé, kdyby !
se Potterovi ukázali u nich v ulici. Dursleyovi vědě⁷li, že Potterovi mají také malého
synka, ale nikdy ho neviděli. Ten kluk byl další důvod, proč o Potterovy ani trochu
nestáli; nepřáli si, aby se jejich Dudley s takovým dítětem z⁸tykal. !

Když se onoho pošmourného, šedivého úterý, kdy náš příběh začíná, pan a paní !
Dursleyovi probudili, snad jenom zamračenná obloha venku se zdála naznačovat, !
že po celé zemi se zakrátko začnou dít podivné a záhadné věci.

POUČENÍ Z CHYB - Ke zvýrazněným slovům přiřaď odůvodnění správného pravopisu a zapiš je ve správném tvaru do tabulky:

pozn. u shody přísudku s podmínkem uveď podmět i přísudek – např. tety uklízely

shoda přísudku s podmínkem	4. MĚLI 5. NEVIDĚLY
spisovná varianta podmiňovacího způsobu	
koncovka podle vzoru pán v 1. pádě	1. DURSLEYOVI
shoda přísudku s podmínkem	
měkká hláska	6. JÍMALA
dlouhé u na začátku slova	
předpona vyjadřující směr dohromady	2. BYSTE
připojení koncovky -a	
koncovka podle vzoru žena	

Příloha C – Hledání chyb

JMÉNO: [REDAKCE]

VELKÁ A MALÁ PÍSMENA – práce s vlastní chybou

Doplň velká a malá písmena.

Bydlím v Hradci Králové na Moravském Předměstí. Planety Mars a Venuše jsou nejbližší sousedé naší planety Země. Pro obyvatele Spojených států amerických a Velké Británie je mateřským jazykem angličtina. Můj kamarád nepochází z Evropy, je Australan. Můj pes jménem Fifi je irský setr. Pojedeme na výlet do Jizerských hor a Píračovských skal. Navštívil jsem vyhlášenou restauraci U Tří Labutí. Přeji Vám vše nejlepší do nového roku. O prázdninách jsem cestoval na Blízký Východ. Jedna ze slavných oper Antonína Dvořáka se jmenuje Rusalka.

Při společné kontrole si oprav své chyby, opiš správnou variantu + doplň o další příklad. např. Hradec Králové – Havlíčkův Brod

Hradec Králové – Karlovy Vary
Moravské Předměstí – Pražské Předměstí
Mars, Venuše, Země – Saturn, Slunce, Měsíc
Spojené státy americké – Spojené státy emirátské
Velká Británie – Severní Irsko
angličtina – španělština
Evropa – Asie
Australan – Čech
Fifi – Bella
irský setr – výmarský obří
Jizerské hory a Píračovské skály – Orlické hory

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

SPATNĚ

U Tří labutí – U tří slunců
nového roku – masopust
Blízký východ – Divoký západ

VÝBORNĚ

Antonína Dvořáka – Viktorie Kucerová
Rusalka – Prodavač Nevěsta

JMÉNO: [REDACTED]

VELKÁ A MALÁ PÍSMENA – práce s vlastní chybou

Doplň velká a malá písmena.

Bydlím v Hradci Králové na moravském předměstí. Planety Mars a Venuše jsou nejbližší sousedé naší planety Země. Pro obyvatele Spojených států amerických a Velké Británie je mateřským jazykem angličtina. Můj kamarád nepochází z Evropy, je Australan. Můj pes jménem Efi je irský setr. Pojedeme na výlet do Jizerských hor a Prachovských skal. Navštívil jsem vyhlášenou restauraci U Tří labutí. Přeji Vám vše nejlepší do nového roku. O prázdninách jsem cestoval na Blízký východ. Jedna ze slavných oper Antonína Dvořáka se jmenuje Rusalka.

Při společné kontrole si oprav své chyby, opiš správnou variantu + doplň o další příklad. např. Hradec Králové – Havlíčkův Brod

Hradec Králové, České Budějovice, Mladá Boleslav
moravské předměstí, slezské předměstí, malá strana
Mars, Venuše, Země, Jupiter, Uran, Neptun, Severka
Spojené státy americké, Spojené státy arabské
Velká Británie, Saúdská Arábie, Jižní Korea, Severní Korea
angličtina, čeština
Evropa, Asie, Afrika, Oceánie
Australan, Čech, Němec, Ukrajinec, Francouz
Efi, Roky, Rex, Bella,
irský setr, Jizerské hory a Prachovské skaly, Poliché hory
U Tří labutí, U Tří slunci, advent, Blízký východ, Divoký západ

Sebehodnocení - Jak se ti dařilo?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ŠPATNĚ								VÝBORNĚ	

PRÁCE S CHYBOU – TAJENKA

JMÉNO: XXXXXXXXXX

Rozhodni, zda je věta napsaná správně, nebo špatně. Vyber příslušné písmenko a vyřeš tajenku.
Nakonec tajenku přepiš na spodní řádek.

	správně	špatně	
Když Jáchym přikládal poslední kartu, celá stavba se zhroutila.	CH	H	CH
Zbalili sis na zířejší výlet tu novou pláštěnku?	I	Y	X
Včera jsem v parku potkala Danielovy rodiče.	P	B	B
Zmeškal jsem zkoušku našeho pěveckého sboru.	Y	A	Y
Trvalo 2 měsíce, než byla oprava kamenného mostu dokončena.	P	J	P
Ještě nikdy jsem nejedl jelení maso.	A	E	A
Evropská Unie byla založena roku 1993 v Nizozemsku.	D	T	T
Snažila jsem se zrychlit, ale Petra mě stejně předběhla.	Ř	Š	Ř
Není všechno zlato, co se třpítí.	Ě	Í	Í
Moje sestra dostala nové voné tyčinky.	C	K	K
Zakopl jsem o spolužákovi tenisky.	O	U	U
Tvoje doměnka je zcela mylná.	L	Č	Č
Celodenní vstupenka do plaveckého centra vyjde levně.	E	A	E
Uvědomuješ si, jak jsi mě rozzuřil?	N	M	N
Kamila si doma zase zapoměla peněženku.	I	Í	Í

TAJENKA: CHYBY PĚTÍK VČENÍ

JMÉNO:

PRÁCE S CHYBOU – TAJENKA

Rozhodni, zda je věta napsaná správně, nebo špatně. Vyber příslušné písmenko a vyřeš tajenku.
Nakonec tajenku přepiš na spodní řádek.

	správně	špatně	
Když Jáchym přikládal poslední kartu, celá stavba se zhroutila.	☒ CH	☐ H	
Zbalil sis na zítřejší výlet tu novou pláštěnku?	☐ I	☒ Y	
Včera jsem v parku potkala Danielovy rodiče.	☐ P	☒ B	
Zmeškal jsem zkoušku našeho pěveckého sboru.	☒ Y	☐ A	
Trvalo 2 měsíce, než byla oprava kamenného mostu dokončena.	☒ P	☐ J	
Ještě nikdy jsem nejedl jelení maso.	☒ A	☐ E	
Evropská Unie byla založena roku 1993 v Nizozemsku.	☐ D	☒ T	
Snažila jsem se zrychlit, ale Petra mě stejně předběhla.	☒ R	☐ Š	
Není všechno zlato, co se třpítí.	☐ Ě	☒ I	
Moje sestra dostala nové voné tyčinky.	☐ C	☒ K	
Zakopl jsem o spolužákoví tenisky.	☐ O	☒ U	
Tvoje doměnka je zcela mylná.	☐ L	☒ Č	
Celodenní vstupenka do plaveckého centra vyjde levně.	☒ E	☐ A	
Uvědomuješ si, jak jsi mě rozzuřil?	☒ N	☐ M	
Kamila si doma zase zapoměla peněženku.	☐ I	☒ I	

TAJENKA: ...chyby...patky...k...věšni'.....

JMÉNO

LABYRINT PLNÝ PRAVOPISNÝCH CHYB

Postupuj od startovního políčka, následuj směr šipek u správného tvaru shody podmětu s přísudkem (i/y/a). Pokud tě šipky vyvedou z bludiště nebo se dostaneš do začarovaného kruhu, vrať se na začátek a pokus se objevit svou chybu. Pozor, jen jedna cesta je správná! Přeji hodně zdaru!

ZAČNI →	kočata mňoukala → kočata mňoukaly ↓	medúzy plavalý → medúzy plavali ↓	květiny rostli → květiny rostly ↓	roky ubíhaly → roky ubíhali ↓	→ dopisy přišli dopisy přišly ↓
psi vyli → psi vyly ↓	→ babičky pletli babičky plety ↓	→ kopretiny kvetly ↓ kopretiny kvetli	→ slavíci zpívaly slavíci zpívali ↓	myslivci stříleli → myslivci střílely ↓	lode ztroskotaly → → lode ztroskotali
oni byli → oni byli ↓	hodiny tikali → → hodiny tikaly	→ kytary hráli ↓ kytary hrály	psi štekali → → psi štekaly	→ běžci běhaly běžci běhali ↓	kuřata běhala → kuřata běhaly →
domy stáli → domy stály ↓	vědci zkoumali → → vědci zkoumaly	osi hýkali → osi hýkaly ↓	→ malý tuhli malý tuhly ↓	→ židle vrzali židle vrzaly →	→ morčata pištěli morčata pištěla ↓
lode pluli → lode pluly ↓	auta jezdila → → auta jezdily	vlajky vlály → → vlajky vláli	páry tančily → → páry tančili	→ sovy houkali sovy houkaly ↓	→ ledy táli ledy tály ↓
světa svítla → světa svítily ↓	→ svíčky plápolali ↓ svíčky plápolaly	→ děti vyráběli ↓ děti vyráběly	→ komíny kouřily komíny kouřili ↓	→ hráči kopali hráči kopaly ↓	→ velryby plavali → velryby plavaly ↓
banány měkli → banány měkly ↓	laný se pásly → laný se pásli ↓	žáci psaly → žáci psali ↓	rytíři bojovaly → rytíři bojovali ↓	kluci kopali → kluci kopaly ↓	→ miminka plakala miminka plakaly ↓
kartáče čistili → kartáče čistily ↓	motýli létali → motýli létaly ↓	→ města rostly ↓ města rostla	sukně se točily → sukně se točily ↓	→ královny vládli královny vládly ↓	supi kroužili → supi kroužily ↓
divky hrála → divky hrály ↓	1	řeky se rozvodnily → → řeky se rozvodnili	2	louky kvetly → louky kvetli ↓	3

JMÉNO:

LABYRINT PLNÝ PRAVOPISNÝCH CHYB

Postupuj od startovního políčka, následuj směr šipek u správného tvaru slody podmínětu s přísudkem (t/y/a). Pokud tě šipky vyvedou z bludiště nebo se dostaneš do začarovaného kruhu, vrať se na začátek a pokus se objevit svou chybu. Pozor, jen jedna cesta je správná! Přeji hodně zdaru!

ZAČNI TADY →	kočata mňoukala → kočata mňoukaly ↓	medúzy plavalý → medúzy plavali ↓	květiny rostli → květiny rostly ↓	roky ubíhaly → roky ubíhali ↓	← dopisy přišli dopisy přišly ↓
psi vyli → psi vyly ↓	← babičky pletli babičky plety ↓	← kopretiny kvetly ↓ kopretiny kveti	← slavíci zpívaly slavíci zpívali ↓	myslívci stříleli → myslívci střílely →	lodě ztroskotaly → ← lodě ztroskotali
oni byli → oni byli ↓	hodiny tikali → ← hodiny tikaly	← kyтары hrály kyтары hráli ↓	psi ščekali → ← psi ščekaly	↑ běžci běhaly běžci běhali ↓	kuřata běhala ↓ kuřata běhaly →
domy stáli → domy stály ↓	vědci zkoumali → ← vědci zkoumaly	osi hýkali → osi hýkaly ↓	← malý tuhli malý tuhly ↓	← židle vrzali židle vrzaly →	↑ morčata pištěli morčata pištěla ↓
lodě pluli → lodě pluly ↓	auta jezdila → ← auta jezdily	vlačky vlály → ← vlačky vláli	páry tančily → ← páry tančili	← sovy houkaly sovy houkaly ↓	ledy táli → ledy tály ↓
světa svítala → světa svítaly ↓	← svíčky plápolali ↓ svíčky plápolaly	← děti vyráběli děti vyráběli ↓	← komíny kouřily komíny kouřily ↓	← hráči kopali hráči kopaly ↓	velryby plavali → velryby plavaly ↓
banány měkli → banány měkly ↓	lamy se pásly → lamy se pásli ↓	žáci psaly → žáci psali ↓	rytíři bojovaly → rytíři bojovali ↓	← kluci kopali kluci kopaly ↓	← miminka plakala miminka plakaly ↓
kartáče čistili → kartáče čistily ↓	motýli létali → motýli létaly ↓	← města rostly ↓ města rostla	sukně se točily → sukně se točily ↓	← královny vládly královny vládly ↓	supi kroužily → supi kroužily ↓
dívký hrála → dívký hrály ↓	1	řeky se rozvodnily → ← řeky se rozvodnily	2	louky kvetly → louky kvetly ↓	3

Příloha F – Moje pravopisné chyby

Moje chyby

SPRÁVNĚ	VYSVĚTLENÍ
hlavnuláreč	je. 0111 me. 0111 ve. 0111 plav. 0111 a. 0111 k. 0111 se.
sem. 0111 0111 0111 VS.	
střelba střelba	střelba. 0111 me. 0111 0111 0111 0111.
do. 0111 0111 0111 je. 0111 0111	
ly. 0111 0111 0111 je. 0111 0111	
le. 0111 0111 0111 me. 0111 0111	
op. 0111 0111 0111 je. 0111 0111	

Moje chyby

SPRÁVNĚ	VYSVĚTLENÍ
je. 0111 0111 0111	je. 0111 0111 0111
ry. 0111 0111 0111	ry. 0111 0111 0111
my. 0111 0111 0111	je. 0111 0111 0111
by. 0111 0111 0111	me. 0111 0111 0111
ly. 0111 0111 0111	me. 0111 0111 0111
me. 0111 0111 0111	ly. 0111 0111 0111
an. 0111 0111 0111	ly. 0111 0111 0111
ry. 0111 0111 0111	ly. 0111 0111 0111
ab. 0111 0111 0111	ly. 0111 0111 0111

Moje chyby

SPRÁVNĚ

VYSVĚTLENÍ

Průmysl	organismenno; dleat
Důkaz	organismenno; dleat
Prospěch	organismenno; dleat
Chyby	organismenno; dleat
Přesvědčení	organismenno; dleat
Organizace	organismenno; dleat
Appl.	organismenno; dleat
Lišeň	omni; VS
Režie	omni; VS
prospěch	VS (důkaz)
slučitel	VS (důkaz)
lyže	VS (lyže)

Moje chyby

SPRÁVNĚ

VYSVĚTLENÍ

habeš	omni; VS
lyže	VS (lyže)
lyže	VS
obysl	VS
dygnaci	VS
lechni	omni; VS
Alpin	VS
Plavci	Prinodent - velle; animona
Relaci	Prinodent - velle; animona
Omnicam	Prinodent - velle; quomona
Arquidny	doi; prinodent
Arquid	doi; prinodent
Arquidny	doi; prinodent